

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

JOSEF HREJSEMNOU
ARCHITEKT A JEHO DÍLO V SOUČASNOSTI

bakalářská diplomová práce

TEREZA BÍLKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Martina Hrabová, Ph.D., doc. PhDr. Martin Horáček, Ph.D.

Olomouc 2024

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma *Josef Hrejsemnou: architekt a jeho dílo v současnosti* vypracovala samostatně za použití uvedených pramenů a literatury.

Počet znaků práce: 95 566 včetně mezer

V Olomouci dne:

Podpis autora:

Josef Hrejsemnou: architekt a jeho dílo v současnosti

Úvod	4
1. Josef Hrejsemnou (1928–2010) – přehled dostupných dat a zdrojů	5
2. Železniční a autobusové nádraží v Čadci	14
2.1. Úvod, historie města a železničního nádraží	14
2.2. Popis železničního nádraží Čadca	22
2.3. Popis autobusového nádraží Čadca	29
3. Gymnázium na ulici Studentská v Havířově	31
3.1. Město Havířov a historie školy do roku 1969	32
3.2. Popis budovy gymnázia v současnosti	35
3.3. Přestavby školní budovy	38
4. X. Etapa městské výstavby v Havířově	46
4.1. Plánování výstavby X. etapy	48
4.2. Popis X. etapy	49
Závěr	53
Prameny a literatura	55
Seznam vyobrazení	65

Úvod

Tato bakalářská práce se soustřeďuje na architekta Josefa Hrejsemnou a vybírá tři příklady z jeho díla. Jelikož se jedná o malý zlomek ze všech realizací tohoto architekta, není tato práce uchopena jako monografie, ale prezentuje určitou problematiku, vyplívající ze vztahu společnosti k tvorbě Josefa Hrejsemnou. Výběr velmi odlišných projektů však slouží k prezentaci co nejširšího spektra architektony tvorby. Tímto způsobem se snažím o podnícení zájmu čtenáře a případně tak inspirovat navazující bádání. Většina architektony tvorby totiž nezískala žádnou pozornost ze strany odborné veřejnosti.

Architekta samotného nepředstavuji klasickým životopisem, nýbrž výčtem dosavadního bádání a dohledaných zdrojů. Tento podrobný výčet by se v životopise pouze opakoval, proto doporučím čtenáři nahlédnout do uvedených zdrojů a ve vlastním textu se dále věnuji pouze architektony tvorbě. Díla Josefa Hrejsemnou portrétnu v jejich původní podobě, na kterou dohlížel samotný architekt. Podstatným momentem se však stává porovnání se současným stavem každé realizace. V textu se pokouším vytyčit důvody, proč následné zásahy do architektony staveb poškodily jeho původní záměr.

Jako první dílo představuji železniční a autobusové nádraží v Čadci. Vedle výpravní haly v Havířově se toto nádraží řadí k těm nejosobitějším stavbám architekta, avšak bez odezvy v odborné literatuře. Navíc se toto nádraží nachází v ohrožení a v současné době ještě není příliš pozdě naléhat na šetrnost při budoucích opravách budovy.

Gymnázium jako druhého zástupce architektony tvorby volím z jednoduchého důvodu. Škol najdeme v portfoliu Josefa Hrejsemnou bez pochyby nejvíce, proto je zastupuji v práci tímto vybraným gymnáziem. Konkrétně na této škole lze dokonale reprezentovat hlavní myšlenku této bakalářské práce. Rozdíl původního a současného stavu porovnávám na fotografiích a čtenář sám má tak možnost uznat způsobené poškození architektony odkazu.

Poslední kapitola se obrací na urbanistický projekt X. etapy města Havířova, slouží jako zástupce tohoto typu projektů z architektony celoživotního díla a ukazuje ho tak z jiného úhlu. Čtenář si může uvědomit rozličnost, kterou by mohl dále objevit v tvorbě architekta Josefa Hrejsemnou.

1. Josef Hrejsemnou (1928–2010) – přehled dostupných dat a zdrojů

Tato kapitola vyjmenovává dohledatelné zdroje, týkající se havířovského architekta Josefa Hrejsemnou a pokouší se srozumitelně poskytnout jasný přehled jejich přínosu. Souhrn dat v nich nalezených pak slouží v této práci jako životopis architekta. Problematickým momentem, na který při četbě narážíme, se stávají rozdílné datace z architekta života. Jako dva oponenti proti sobě stojí publikace *Kdo je Kdo, Architektura* a archivář Pavel Kufa.¹ Na neshodné informace bude v textu níže opět upozorněno.

Kdy ještě hovoříme o historickém prameni a kdy už se jedná o výsledky badatelské práce? Kolem této nejasné hranice se pohybují nejstarší texty, ve kterých se objevuje jméno sledovaného architekta.² V digitálním archivu Zemského archivu v Opavě si můžeme pročíst dvoje *kroniky Stavoprojektu Ostrava*, ve kterých občas narážíme na Josefa Hrejsemnou.³ Jeho jméno se zde poprvé objevuje v roce 1968 a naposledy pak v roce 1973.

Architektovi se věnuje několik knižních titulů, počínaje publikací z roku 1985 pod názvem *40 let architektury v Severomoravském kraji v práci členů Svazu českých architektů*,⁴ která Josefovi Hrejsemnou věnuje jednu dvoustránku s fotografiemi exteriéru a interiéru železničního nádraží v Havířově, jakožto členovi tohoto svazu. V krátkém textu se dozvídáme o narození architekta dne 28. 5. 1928 ve Zlíně a o jeho zahraničním studiu na Fakultě architektury Akademie výtvarných umění v Leningradu (dnes Petrohrad), zakončeném v roce 1957.

V době vydání katalogu již žil Josef Hrejsemnou v Havířově a byl zaměstnán u Pozemních staveb Olomouc. O jeho předchozích zaměstnáních se publikace nezmiňuje. Jeho činnost zařazuje do „*oboru občanských a bytových staveb*.“ Dále se píše, že Hrejsemnou „*spolupracuje na tvorbě výtvarných děl pro architekturu*“,⁵ což technicky není chybné

¹ Michael Třeštík, heslo Hrejsemnou Josef, in: idem, *Kdo je kdo, Architektura*, Praha 2000, s. 88–89. – Pavel Kufa, *Hrejsemnou Josef, akad. arch. 1935–1998*, Karviná 2019, s. 2, nepublikováno, uloženo ve Státním okresním archivu Karviná, pomůcka č. 229, inv. č. CZ227203010//1382//1, úvod k fondu. – PKF [Pavel Kufa], heslo Hrejsemnou, Josef, in: Lumír Dokoupil et. al., *Biografický slovník Slezska a severovýchodní Moravy*, Ostrava 2022, s. 79–80, č. kat. 6.

² V zájmu přehlednosti této kapitoly zde započítávám pouze ty texty, věnující se přímo architektovi, nebo obsahující mylné informace o něm. Stavby bádání k jednotlivým budovám budou rozloženy u každé z kapitol, věnujících se dané realizaci.

³ *Kronika Stavoprojektu Ostrava 1961–1970 a 1971–1974*, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, fond Stavoprojekt Ostrava, NAD: 684.

⁴ Miloš Bartoň et al., *40 let architektury v severomoravském kraji v práci členů Svazu českých architektů*, Praha 1985, s. 96.

⁵ Obě citace *Ibidem* s. 96.

tvrzení, ale zasloužilo by si lépe formulovat tak, aby bylo rozpoznatelné, že dával ve svých stavbách prostor dalším umělcům, kteří měli svými výtvarnými díly obohatit jeho projekty.⁶ Míru této spolupráce a jeho vlastního podílu na uměleckých dílech však nelze pevně určit.

Z realizací Josefa Hrejsemnou jsou jmenovány: *Nádraží ČSD v Havířově, víceúčelová hala v Havířově, nádraží ČSD a ČSAD v Čadci, gymnázium ulice Rudé armády v Havířově* (dnes ulice Studentská), *učňovská škola v Havířově-Suché, základní škola v Kunčicích pod Ondřejníkem, studie městského centra v Karviné a obytný okrsek X etapy Havířova*.

Dále uvádí katalog tři soutěže, kterých se Hrejsemnou účastnil, pokaždé ve spolupráci s Miroslavem Rybičkou (1928–2021).⁷ Tato dvojice třikrát získala druhou cenu za návrhy *památníku přátelství v Novém Jičíně, památníku Klementa Gottwalda v Mostě a památníku v Bílovci*.

Poslední odstavec vyjmenovává výstavy, kterých se Josef Hrejsemnou účastnil: Architekt městu Havířovu, Výstava architektury Severomoravského kraje v Katowicích a nakonec *Bilance 1974 Ostrava*.⁸

Hesla, věnující se Josefovi Hrejsemnou se mnohdy odkazují na knihu *Naše železniční nádraží* architekta Josefa Dandy (1906–1999). Ten ale věnuje havířovské železniční stanici minimální pozornost a uvádí u fotografie z přednádraží pouze jméno architekta. Dále uvádí nádraží v Karviné, které taktéž připisuje Josefovi Hrejsemnou.⁹ Toto tvrzení v roce 2015 opravuje historik architektury Martin Strakoš a upozorňuje v případě karvinského nádraží z roku 1960 na autorství Jiřího Lyera.¹⁰

⁶ Svobodu umělce při tvorbě děl pro architektonické projekty J. Hrejsemnou ukazuje např. článek: Marcela Gavendová, Skleněná mozaika Vladimíra Kopeckého ve výpravní hale Havířovského nádraží, in: Martin Strakoš (ed.), *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě 2014*, Ostrava 2014, s. 101–106.

⁷ PH – MŠT – JI [Petr Holý – Marie Šťastná – Jakub Ivánek], heslo Rybička Miroslav, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy M–Ž*, Ostrava 2013, s. 288–289. Datum úmrtí uvádím dle: Barbora Urbanovská, Zemřel akademický sochař Miroslav Rybička, *VŠB Technická univerzita Ostrava*, <https://www.vsb.cz/cs/detail-novinky?reportId=41681>, vyhledáno 4. 2. 2024.

⁸ Bartoň (pozn. 4), s. 96.

⁹ Josef Danda, *Naše železniční nádraží*, Praha 1988, s. 67.

¹⁰ Martin Strakoš, Architektura železničních nádraží druhé poloviny 20. století, jejich umělecká výzdoba a památková péče, *Zprávy památkové péče* LXXV, 2015, č. 5, s. 441.

Druhý medailon architekta nalezneme v *Občasníku pro výtvarné umění* uměleckého spolku *Oslava*, vydaného v roce 1991.¹¹ Fakta se zde opět omezují na pouhých pár řádků. Jeho tvorbu charakterizuje jedna věta vztahující se k funkčnosti staveb a k využití výtvarného umění.

Podezřele nepřesný výčet děl architekta v občasníku začíná tzv. *Zimním stadiónem* v Havířově z roku 1969. Autoři medailonu mu připisují sochu *Směrník*, původně osazenou před železničním nádražím v Havířově (které zde není zmíněno spolu s dalšími stavbami architekta). *Směrník* však navrhl a zhotovil Václav Uruba (1928–1983), se kterým Hrejsemnou nejednou spolupracoval.¹² Na podobný problém narážíme u sochařských děl ve školních areálech v Kunčicích pod Ondřejníkem a v Havířově. Josef Hrejsemnou sám sochařskou výzdobu nevytvářel, ale spolupracoval s jinými umělci jako byl například již zmíněný Miroslav Rybička, který realizoval sochy pro oba zmíněné areály.¹³ Dále občasník vyjmenovává výtvarné pojednání ztužující stěny nádraží v Čadci, a tím znovu a naposledy opakuje záměnu celého architektonického celku za jeho pouhou součást.¹⁴

Některé chyby z občasníku se opakují i ve *Slovníku českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1999*.¹⁵ Dokonce zde ve výběru realizací uvedli autoři medailonu dílo dvakrát, jednou pod názvem *zimního stadiónu*, a podruhé pod označením *víceúčelové haly v Havířově*, obě jména se ale používají pro sportovní halu v Havířově-Podlesí (ulice Těšínská 1296/2a), která dnes nese název *Gascontrol Arena*. Oproti občasníku však slovník opakuje realizace, soutěžní návrhy i výstavy již zmíněné v publikaci *Svazu českých architektů*.¹⁶

Chronologicky následuje kniha *Kdo je kdo, Architektura* z roku 2000. Publikace jako zdroj používá dotazníky, rozesílané žijícím architektům, včetně Josefa Hrejsemnou.¹⁷ Poprvé se

¹¹ Michal Šlachta, *Oslava: občasník pro výtvarné umění*, Ostrava 1991, s. 9. Hrejsemnou byl členem tohoto spolku, založeného roku 1989. Viz PH [Petr Holý], heslo *Oslava*, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy M–Ž*, Ostrava 2013, s. 146.

¹² Milada Frolcová, *Slovník žáků a absolventů Zlínské školy umění a Střední uměleckoprůmyslové školy ve Zlíně a Uherském Hradišti /1939–2003/*, Uherské Hradiště 2003, s. 292.

¹³ K Miroslavu Rybičkovi viz Holý – Šťastná – Ivánek (pozn. 7).

¹⁴ Martin Strakoš, *Havířov a jeho železniční nádraží*, poznámky k architektuře výpravní budovy a k ochraně staveb pozdního modernismu, in: idem (ed.), *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě*, Ostrava 2014, s. 83.

¹⁵ Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1999* III, H, Ostrava 1999, s. 307. Jedná se například o chybné připsání sochy *Směrník* a nepřesný popis ztužující stěny nádraží v Čadci.

¹⁶ Bartoň (pozn. 4), s. 96.

¹⁷ Třeštík (pozn. 1), s. 88–89.

dozvídáme detaily z osobního života akademického architekta. Upřesňuje zde své studium v letech 1951 až 1957 pod Igorem Ivanovičem Fominem (1904–1989)¹⁸ v tehdejšímu Leningradu. Své rodiče Ondřeje a Marii popisuje jako dělníky. Jeho otec se však podle archiváře Pavla Kufy živil jako obuvník v Baťově továrně.¹⁹ Dále jsou v *Kdo je kdo* zmíněny jeho děti Vladimír (nar. 1953), Jaroslav (nar. 1955) a Gabriela (nar. 1966), vdaná Turková. Rozšířenější rozrod i s fotografií rodiny z roku 1997 se nachází v pozůstalosti Josefa Hrejsemnou ve Státním okresním archivu v Karvině.²⁰ Následně text uvádí členství Josefa Hrejsemnou v *Obci architektů ČR Ostrava* a že v roce 1993 dostává osvědčení o autorizaci s právem používat titul *autorizovaný architekt* (tuto informaci si taktéž můžeme ověřit v karvinském archivu.²¹)

Kdo je kdo pokračuje listem architekto­vých pracovních pozic počínaje obdobím mezi lety 1957 a 1964, kdy Hrejsemnou působil jako projektant ve Stavoprojektu Ostrava (tehdejší název: Státní projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic). Což znamená, že sem nastoupil záhy po návratu ze studií v Rusku. Zároveň se na období mezi léty 1960 a 1962 stal poslancem městského národního výboru v Karvině. Následovala práce v Potravinoprojektu Ostrava, kde fungoval na pozici vedoucího střediska od roku 1964 do 1968 a poté byl opět až do roku 1989 projektantem, ale tentokrát u Pozemních staveb Olomouc. Posléze v Havířově nastoupil jako profesor na průmyslovou stavební školu, učit přestal v roce 1996. Především tyto údaje z *Kdo je kdo* se neshodují s texty Pavla Kufy.

Následují osobnější otázky na architekta, dozvídáme se, že Hrejsemnou má respekt pro architekty Josefa Gočára (1880–1945), Jiřího Krohu (1883–1979) a Karla Pragera (1923–2001).²² Mezi nejvýznamnější architektonická a urbanistická díla na území České republiky z první poloviny dvacátého století řadí na první místo *muzeum v Hradci Králové* Jana Kotěry, dále *průmyslovou školu v Mladé Boleslavi* a *Hradci Králové* Jiřího Krohy a za

¹⁸ Informace o I. I. Fominovi viz: Ziggurat, Igor Ivanovich Fomin, *Architectuul*, <https://architectuul.com/architect/igor-ivanovich-fomin>, vyhledáno 3. 2. 2024; nebo také: Алек­сандр Михайлович Прόхоров (ed.), *Большая советская энциклопедия XXVII*, Москва 1977, s. 519–520. (Překlad: Alexandr Michalovič Prochorov (ed.), *Velká sovětská encyklopedie XXVII*, Moskva 1977, s. 519–520.)

¹⁹ Kufa, Biografický slovník (pozn. 1), s. 79. Zde zřejmě došlo k významovému posunu slova dělník.

²⁰ Rozrod s vyobrazením rodiny z roku 1997, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, karton 1/27, inv. č. CZ227203010//1382//1/4/1//1, nefol.

²¹ Osvědčení k výkonu profese architekta, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, karton 1/17, inv. č. CZ227203010//1382//1/1/4/1//1, nefol.

²² K Josefu Gočárovi viz Zdeněk Lukeš (ed.), *Josef Gočár*, Praha 2010. – K Jiřímu Krohovi viz PH [Pavel Halík], heslo Kroha Jiří, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění A–M*, Praha 1995, s. 409. – Ke Karlovi Pragerovi viz Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2003 XII*, Por–Rj, Ostrava 2003, s. 68–69.

urbanismus jmenuje *Nový Zlín* Františka Lýdie Gahury (1891–1958) a Vladimíra Karfíka (1901–1996).²³ Z druhé poloviny století uznává za nejlepší stavby *Restauraci Praha – Expo 58; Všeobecný penzijní ústav v Praze a Federální shromáždění Praha* Karla Pragera. Jako své osobní moto uvádí: „*Architektura aby byla krásná, musí být účelná.*“ Ve volném čase se věnuje kresbě, malbě, řezbě.²⁴ I tímto souhrnem osobních názorů architekta se Třeštíková publikace stává jedinečnou v literatuře, která jinak poskytuje veskrze strohá fakta.

Realizace Josefa Hrejsemnou shrnuje text zkráceně: „*řada mateřských škol, jeslí, učňovských škol (...).*“ Poprvé zde uvádí *projekt studie nástavby nádraží v Čadci (celnice)*. Jako „*nejlepší realizaci páté pětiletky*“ text popisuje urbanistické řešení X etapy Havířova.²⁵

V *Nové encyklopedii českého výtvarného umění* poprvé vstupuje do bádání ostravský historik architektury Martin Strakoš,²⁶ který ve svých textech Josefa Hrejsemnou nejednou zmiňuje a poskytuje v té době nejpodrobnější heslo architekta. V encyklopedii nově zjišťujeme, že členem *Svazu českých architektů* se Hrejsemnou stává záhy po absolvování akademie. Text datuje jeho členství v *Obci architektů* od roku 1989. Upozorňuje na architektovu publikační činnost v *Architektuře ČSSR* a v *Československém architektovi*. K jeho činnosti u Pozemních staveb Olomouc doplňuje, že Hrejsemnou konkrétně byl umístěn v pracovišti Havířov.

Heslo poprvé definuje architektovu tvorbu jako související s pozdním internacionálním stylem, charakterizuje jeho dílo a doplňuje stručný historický kontext. Martin Strakoš se svými texty pokouší napomáhat složité situaci památkové ochrany v kontextu architektury druhé poloviny 20. století. Proto i zde zdůrazňuje, že tvorba Josefa Hrejsemnou nesouvisí s tehdejší státní ideologií, aby tímto způsobem oprostil širší veřejnost od malomyslných předsudků vůči architektuře z období socialistické republiky.

U architektovcích realizací jako první uvádí spolupráci s Václavem Urubou jak na *železničním nádraží v Havířově*, tak i na *víceúčelové sportovní hale v Havířově*. Účast

²³ K Františku Lýdie Gahurovi viz DR [Dušan Riedl], heslo Gahura, František Lydie, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění A–M*, Praha 1995, s. 197. – Ke Vladimíru Karfíkovi viz Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2000 V, Ka–Kom*, Ostrava 2000, s. 109–110.

²⁴ Třeštík (pozn. 1), s. 88.

²⁵ Ibidem, s. 89

²⁶ MSŠ [Martin Strakoš], heslo Hrejsemnou, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, dodatky*, Praha 2006, s. 302.

Miroslava Rybičky uznává na *autobusovém a vlakovém nádraží v Čadci, gymnáziu v Havířově*, a s otazníkem na soutěžních návrzích *pomníku v Mostě a památníku v Bílovci a v Novém Jičíně*.²⁷

Josefa Hrejsemnou nacházíme i v kapitole Rostislava Šváchy v *Dějínách českého výtvarného umění* vedle Blahomíra Heisera a Bronislava Firly jako ty architekty, kteří začínají narušovat v šedesátých letech havířovskou architekturu socialistického realismu. Rostislav Švácha se pak od Havířova odklání a píše: „*Za nejzdařilejší novostavbu ostravského regionu lze však v tomto údobí pokládat nádraží ve Vítkovicích z let 1960–1967*.“²⁸

Chronologicky následuje kniha *Osobnosti Havířova a Horní Suché*,²⁹ avšak všechny informace o Josefovi Hrejsemnou zde obsažené pocházejí z již zmíněné literatury *Kdo je kdo* a badatel tedy nemusí brát publikaci v potaz. *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L* taktéž nepřináší v hesle Hrejsemnou nové informace, kromě poznámky o šedesátých letech, kdy na architekta působil brutalismus západní Evropy. Jako příklad uvádí *víceúčelovou halu* v Havířově.³⁰ Tato stavba je zároveň vyjmenována v téže publikaci v hesle *Architektura 20. století* jako nositel znaků pozdního internacionálního stylu.³¹

V roce 2014 vycházejí dva texty Martina Strakoše, ve kterých se objevuje jméno Josefa Hrejsemnou. V monografii *Po sorele brusel, sklo, kov, struktury a beton* autor podotýká, že Josefa Hrejsemnou pravděpodobně postihlo období normalizace v podobě zákazu publikování a působení.³² V knize nalezneme celou kapitolu, věnující se železničnímu nádraží v Havířově.³³ Totožný text této kapitoly se nachází v podrobnější verzi ve *Sborníku Národního památkového ústavu v Ostravě* obohacené o představení samotného architekta.³⁴ Poprvé od smrti Josefa Hrejsemnou se v textu objevuje datum jeho úmrtí 1. 3. 2010. To ale nesouhlasí s pozdějšími texty archiváře Pavla Kufy, ten uvádí až den

²⁷ Ibidem.

²⁸ Rostislav Švácha, *Architektura 1958–1970*, in: Polana Bregantová et al., *Dějiny českého výtvarného umění VI/1*, Praha 2007, s. 39.

²⁹ Libuše Poliačiková, *Osobnosti Havířova a Horní Suché*, Havířov 2010.

³⁰ MS [Martin Strakoš], heslo Hrejsemnou, Josef, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 363.

³¹ MS [Martin Strakoš], heslo Architektura 20. století, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 82–87.

³² Martin Strakoš, *Po sorele brusel, kov, sklo, struktury a beton*, Ostrava 2014, s. 191. Informaci autor získal při rozhovoru s pamětníky.

³³ Ibidem, s. 147–153.

³⁴ Strakoš (pozn. 14), s. 83–84.

následující, tedy 2. 3. 2010.³⁵ Martin Strakoš ve sborníku hovoří o architektuře Josefa Hrejsemnou jako o moderním gesamtkunstwerku ve spojitosti s přítomností uměleckých děl.

Následující článek stejného sborníku od Marcely Gavendové se věnuje skleněné mozaice Vladimíra Kopeckého, umístěné v Havířovské hale. V poznámkovém aparátu autorka uvádí: „(...) *Josef Hrejsemnou v roce 1969 neprošel tzv. prověrkami a bylo mu pozastaveno členství v KSČ, v dobových souvislostech to znamenalo cejch, který se projevoval zejména v profesním životě.*“³⁶ A tím doplňuje tvrzení Martina Strakoše. Skutečný dopad tohoto cejchu neznáme.

V publikaci *Paneláci 1* z roku 2016 píše Martin Strakoš novou informaci, že Hrejsemnou je autorem výškových panelových domů na nezmíněné adrese v Havířově.³⁷ Podle fotografie lze rozeznat, že se jedná o domy na ulici Kosmonautů 1646/1a v Havířově-Podlesí. Tyto domy se výrazně neodlišují od běžné zástavby a to pravděpodobně zapříčinilo jejich absenci v dalších odborných textech.

V roce 2019 dokončil Pavel Kufa zpracování archivního fondu Josefa Hrejsemnou v Národním okresním archívu v Karvině a doplnil ho o úvod, v němž najdeme životopis architekta.³⁸ Ten posléze sloužil jako základ pro nejnovější heslo Josefa Hrejsemnou v *Biografickém slovníku Slezska a severní Moravy* z roku 2022.³⁹ V úvodu k archivnímu fondu se objevuje množství nových informací o životě architekta ještě před zápisem do studia v Leningradu.

Podle Pavla Kufy se Hrejsemnou nejprve vyučil zedníkem, poté studoval dva roky na stavební průmyslové škole a absolvoval jeden rok dělnické přípravy. V roce 1951 dokončil vysokou školu technickou a teprve poté odcestoval za studiem na institutu Ilji Jefimoviče Repina Akademie výtvarných umění SSSR v Leningradu. Po návratu započala jeho kariéra v Ostravsko-karvinském revíru. To se můžeme dočíst v *Karvinských novinách*: „Četa soudruha Petra Pekárka z I. Panelového proudu n. p. Bytostavu v Karvině, vedeného Josefem Hrejsemnou, překonala v noci z 22. na 23. IX. Rekord. Za 12 hodin smontovala 63

³⁵ Kufa, Úvod k fondu (pozn. 1), s. 2.

³⁶ Gavendová (pozn. 6), s. 106.

³⁷ Martin Strakoš, Havířov Podlesí, in: Lucie Skřivánková et. al., *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích, Kritický katalog v cyklu výstav Příběh paneláku*, Praha 2016, s. 269.

³⁸ Kufa, Úvod k fondu (pozn. 1), s. 2.

³⁹ Kufa, Biografický slovník (pozn. 1), s. 79–80.

*panelů, což je víc než tři obytné jednotky.*⁴⁰ Počátky jeho profesního působení tedy spojujeme „především s výstavbou sídlišť v Karviné od zefektivňování práce a organizace výstavby až k projektování.“⁴¹

Kariéru architekta již známe z publikace *Kdo je kdo*, Pavel Kufa však uvádí výrazně odlišné data. V havířovském ateliéru Stavoprojektu Ostrava působil Hrejsemnou podle Pavla Kufy o deset let déle, než se uvádělo v dosavadní literatuře, tedy až do roku 1974. Tím také posouvá působení architekta v Potravinoprojektu Ostrava z let 1964–1968 až na druhou polovinu sedmdesátých let a pozici v Pozemních stavbách Olomouc už vůbec nedatuje. Profesní dráhu ještě doplňuje o soukromé podnikání architekta mezi léty 1991 a 1994 v Projektovém ateliéru GAMA. Delší trvání architektovy práce ve Stavoprojektu můžeme podpořit již zmíněnou *kronikou*, avšak odtud nelze vyčíst přesné časové rozmezí jeho činnosti.⁴²

V letech 1960–1961 působil Hrejsemnou v odboru městského plánování. Tam vznikaly pod jeho rukou návrhy školek i dětského hřiště pro Karvinou.⁴³ K již zmíněným soutěžním návrhům přidává Pavel Kufa ještě projekt památníků v *Praze-Vysočanech* a v *Orlové*. Z nerealizovaných prací jmenuje *gymnastickou halu* v Havířově (1987–1988).⁴⁴ Pavel Kufa také podotýká, že na většině projektů se podílela architektova manželka Štefania Hrejsemnou, rozená Nuelaenu, se kterou se seznámil během studií a oženil se s ní již v Moskvě, kde se jim narodil první syn. Po návratu do Československa bydlela rodina v Karviné až do roku 1965, kdy se přestěhovala do Havířova na ulici Fibichovu.⁴⁵

Dosavadní stav bádání končí ve zmíněném *Biografickém slovníku*.⁴⁶ Zde Pavel Kufa uvádí, že po vyučení zedníkem Josef Hrejsemnou spolu s bratrem Ondřejem stavěl první domy. Upřesňuje pracovní pozici architekta ve Stavoprojektu Ostrava do *Ateliéru A8*, kde Hrejsemnou údajně navrhl *projekt budovy místního národního výboru a pošty v Karviné-Dolech* v roce 1958, který se ale nerealizoval.

⁴⁰ (B. Km), Za 12 hodin 3 bytové jednotky, *Karvinské noviny* VIII, 7. 10. 1959, č. 39, s. 1.

⁴¹ Kufa, *Biografický slovník* (pozn. 1), s. 79–80.

⁴² *Kronika Stavoprojektu Ostrava 1961–1970 a 1971–1974*, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, fond Stavoprojekt Ostrava, NAD: 684.

⁴³ Kufa, Úvod k fondu (pozn. 1), s. 2.

⁴⁴ Studie gymnastické haly v Havířově z roku 1987–1988, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 4/3, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//14, nefol.

⁴⁵ Kufa, Úvod k fondu (pozn. 1), s. 3.

⁴⁶ Kufa, *Biografický slovník* (pozn. 1), s. 79–80.

V roce 1959 chtěl Hrejsemnou získat praxi v „budování nových městských bloků.“⁴⁷ A proto byl přeřazen na pozici Stavbyvedoucího národního podniku Bytostav, jak jsme mohli vyčíst z uvedené citace *Karvinských novin*. Pavel Kufa protiřečí svému dřívějšímu textu a uvádí, že se Hrejsemnou na trvalo přestěhoval do Havířova už v roce 1963.

Nadále se objevují nové informace o profesním životě architekta: „*Od druhé poloviny 70. let a v 80. letech 20. stol. v Havířově pracoval nejprve pro ostravský závod Potravinoprojektu Pha, pak pro Pozemní stavby Olomouc a řadu projektů navrhoval samostatně pod Architektonickou službou Pha.*“⁴⁸

Pavel Kufa uvádí v hesle dříve ještě nezmíněné studie a projekty architekta: *rekreační střediska, obytnou zástavbu v Bílovci z roku 1979, přístavbu obřadní síně v Jistebníku z roku 1981. K činnosti Josefa Hrejsemnou v ateliéru GAMA doplňuje detaily o pracovní náplni architekta: „projektování přístaveb, přestaveb a novostaveb rodinných domů, provozoven nově zakládaných soukromých živností, úprav autobusových zastávek nebo nerealizovaného projektu fary a řím. kat. kostela sv. Trojice v Těrlicku v r. 1991.“*⁴⁹ Uvedený návrh kostela by se dal zařadit do těch nejnápaditějších prací Josefa Hrejsemnou. Vizualizace jsou uloženy v karvinském archivu.⁵⁰ Částečné plánové dokumentace zmíněných projektů pro ateliér GAMA se taktéž nacházejí ve fondu architekta, nejedná se však o výtvary signifikantních kvalit.

Josefa Hrejsemnou v roce 1985 ocenil Městský národní výbor v Havířově za rozvoj města.⁵¹ Tím Pavel Kufa zakončuje svůj příspěvek ve slovníku a tím se uzavírá i výčet pramenů, využitelných pro bádání o životě architekta.

⁴⁷ Ibidem, s. 79.

⁴⁸ Ibidem, s. 80.

⁴⁹ Ibidem, s. 80.

⁵⁰ Soutěžní projekt katolického kostela a farní budovy v Těrlicku z roku 1991, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 5/2, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//17, nefol.

⁵¹ Odznak za rozvoj města ze 7. 11. 1985, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 1/19, inv. č. CZ227203010//1382//1/1/4/2//1, nefol.

2. Železniční a autobusové nádraží v Čadci

2.1. ÚVOD, HISTORIE MĚSTA A ŽELEZNIČNÍHO NÁDRAŽÍ

Odborná veřejnost dosud věnovala železničnímu a autobusovému nádraží v Čadci téměř nulovou pozornost. Zároveň se však jedná o stavby neobvyklých forem, z těchto důvodů jsou v této práci zařazeny na první místo.⁵² Samotnou dataci realizace nádraží dosud nikdo neuvádí správně. Nejčastěji se dokončení stavby datuje do roku 1969, to se objevuje jak v textech Martina Strakoše, tak Pavla Kufy.⁵³ Tato kapitola dataci posouvá, a kromě historie stavby poskytne také náhled na její současný stav.

1. Mapa České a Slovenské republiky s vyznačením města Čadca, Archiv Zeměměřický úřad, <https://ags.cuzk.cz/archiv/>, 2024.

Slovenské město Čadca se nachází nedaleko české i polské hranice [1]. Leží na řece Kysuci, která dala jméno celému zdejšímu regionu. V Čadci, založené v 16. století,⁵⁴ došlo k největšímu rozvoji těsně po druhé světové válce v souvislosti s rozmachem textilního

⁵² Kromě zmínek v heslech o Josefovi Hrejsemnou, probraných v první kapitole, se pro tuto práci o nádraží v Čadci nepodařilo nalézt žádné odborné publikace.

⁵³ Viz Strakoš (pozn. 26), s. 302. – Kufa, Úvod k fondu (pozn. 1), s. 2.

⁵⁴ Ivana Ostřanská – Bohdana Orlová – Rudolf Gerát, *Vzpomínky zmizelé v čase – Historická paměť měst Valašské Meziříčí a Čadca ve starých fotografiích*, Valašské Meziříčí 2014, s. 47.

průmyslu, ten zapříčinil značný nárůst obyvatel, ale následně zkrachoval v devadesátých letech.⁵⁵

Železniční doprava začala ve městě fungovat na počátku sedmdesátých let 19. století, tehdy se otevřela zdejší první vlaková stanice,⁵⁶ jejíž rozměry přestaly vyhovovat potřebám obyvatel už v padesátých letech 20. století v návaznosti na zmíněný rozmach průmyslu. V pracovišti státního okresního archivu v Čadci⁵⁷ se nachází projekt pro adaptaci staré železniční stanice z roku 1957, podle kterého se plánovalo tuto budovu rozšířit o další prostory.⁵⁸ Fotografické porovnání stavebních fází starší budovy poskytl v regionálních novinách Miroslav Golis.⁵⁹ Zřejmě ani rozšíření potřebám města nevyhovovalo. Pravděpodobně v šedesátých letech se rozhodlo, že se budova stanice upraví pro potřeby zaměstnanců železnice, zatímco její původní funkci začne plnit stavba

2. Fotografie rozestavěného železničního nádraží Čadca, pohled z jihu, foto: Kysucké múzeum, 1971.

nová.⁶⁰

⁵⁵ Ibidem, s. 61–63.

⁵⁶ Rudolf Gerát, *Čadca v premenách čias*, Čadca 2010, s. 79–80.

⁵⁷ Celý název pobočky: Štátny archív v Žiline so sídlom v Bytči – pracovisko Archív Čadca.

⁵⁸ Adaptacia výpravne žel. stanice Čadca, Štátny okresný archív v Čadci, fond MsNV v Čadci, karton 169, č. 326/57.

⁵⁹ Miroslav Golis, Stará železničná stanica Čadca, *Kysuce: Nezáviský týždenník Kysučanov* XV, 19. 10. 2005, č. 42, s. 1.

⁶⁰ Gerát (pozn. 56), s. 79–80.

Někdy v druhé polovině šedesátých let začal Josef Hrejsemnou zpracovávat projekt nové budovy železniční stanice. Dne 27. 3. 1968 mu byla do Stavoprojektu zaslána zpráva ze závodu Drevina Krásno nad Kysucou, která mu oznamovala, že tyto závody budou ochotny zpracovat dřevěné výrobky pro železniční stanici v Čadci.⁶¹ V kronice Stavoprojektu Ostrava (z let 1961 až 1970), digitalizované v Zemském archivu v Opavě, zmiňují autoři textu projekt nádraží Čadca jako jeden z těch, zpracovaných v roce 1968. Jako autora projektu zde uvádí právě Josefa Hrejsemnou.⁶²

V roce 1970 již probíhala konstrukce přijímací budovy [2].⁶³ V této době se počítalo se stavbou nádraží ČSAD v bezprostřední blízkosti železniční stanice, to zatím existovalo pouze ve fázi projektu.⁶⁴ Podle článku ze *Svobodného slova* z ledna roku 1971 již Miroslav Rybička vypracoval sádrové modely reliéfů, které už v tom roce měly zdobit nádražní halu. Článek taktéž potvrzuje, že ocelová konstrukce nádraží, navržená Josefem Hrejsemnou, už stojí na svém místě. K ní článek ještě doplňuje informace, že ji zhotovily Vítkovické železárny, a její atypický tvar prý „[...] vyšel z rázovitých geometrických tvarů slovenských kolib (...)“.⁶⁵

V září roku 1972 se výstavba první etapy železničního nádraží blížila ke svému dokončení. Údajně mělo její otevření proběhnout na padesáté páté výročí Velké říjnové socialistické revoluce (tedy 7. října 1972), jak zmiňuje Ing. Kubina v novinách *Kysuce*.⁶⁶ Ve skutečnosti proběhlo slavnostní odevzdání stanice do provozu až 17. 11. 1972, což dokládají archivní dokumenty podpořené novinovým článkem Jaroslava Boráka.⁶⁷ Náklady na výstavbu činily podle těchto zdrojů 13,5 milionů Kčs a stavbu prováděl podnik Železničního stavitelstva Bratislava – závod Žilina. V nové budově železniční stanice se nacházely

⁶¹ Čadca – nová železničná stanica, Štátný okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 31, č. 382/67.

⁶² Kronika Stavoprojektu Ostrava 1961–1970, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, fond Stavoprojekt Ostrava, NAD: 684, s. 60–61.

⁶³ Fotografie z roku 1970 se nacházela ve článku Miroslava Golise, viz Miroslav Golis, Nová železničná stanica Čadca 5, *Kysuce: Nezavisý týždenník Kysučanov* XIX, 6. 5. 2009, č. 18, s. 4. Zde nalezneme i fotografii z obrázku [2], datovanou až k roku 1971, kterou laskavě pro tuto práci poskytl Martin Turóci z Kysuckého muzea.

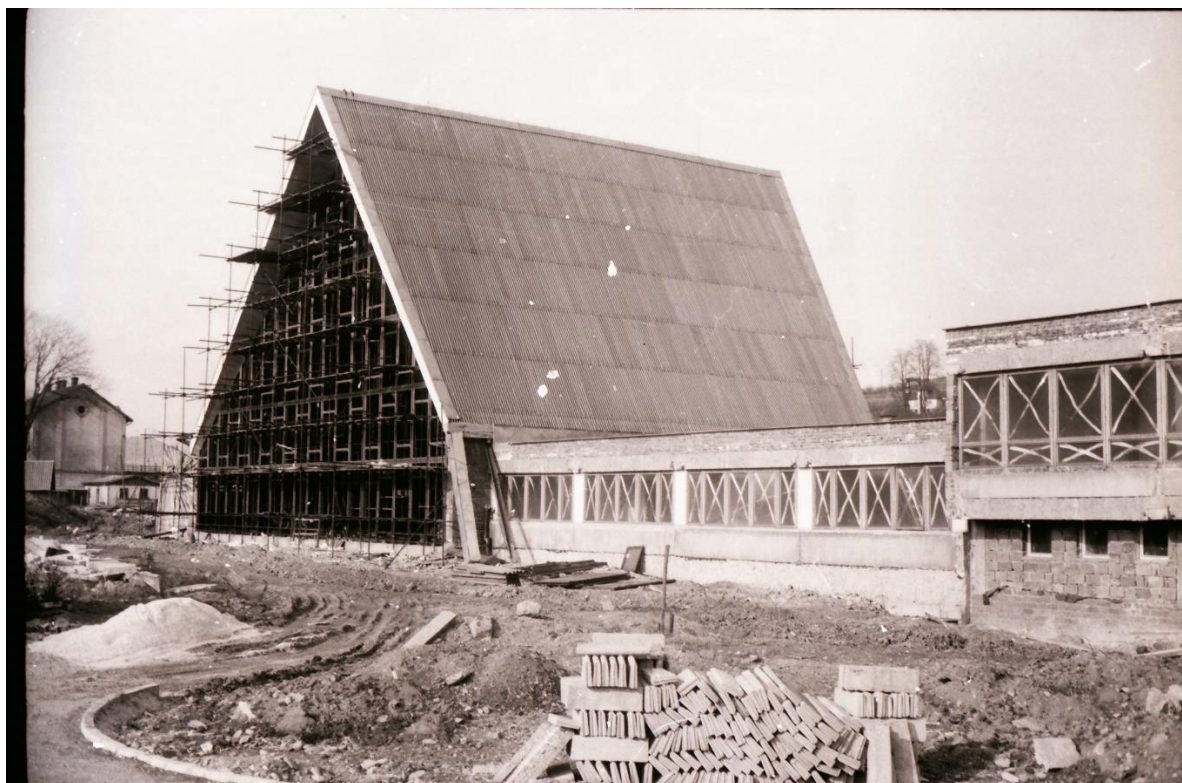
⁶⁴ Okres Čadca vo výstavbe, *Smer magazín* XXII, 9. 10. 1970, č. 239, s. 2. – (nka), Rastúce mesto Čadca, *Roľnícké noviny* XXV, 16. 12. 1970, č. 297, s. 7.

⁶⁵ Nový rok v ateliéru, *Svobodné slovo* XXVII, 3. 1. 1971, č. 1, s. 1.

⁶⁶ Ing. Kubina, Ku dňu modrej armády, *Kysuce* XVI, 28. 9. 1972, č. 39, s. 1–3.

⁶⁷ Slavnostné odovzdanie novej žst. v Čadci, Štátný okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 50, č. 282/72. – J. Borák [Jaroslav Borák], Otvorili novú železničnú stanicu, *Kysuce* XVI, 23. 11. 1972, č. 49, s. 1.

prostor­né čekárny, kulturní středisko a restaurace. Oba dobové prameny novostavbu ocenily pro její atypičnost a ojedinělost.⁶⁸

3. Stavba železničního nádraží Čadca, pohled z jihu, foto: Kysucké múzeum, 1971/1972.

Co se autobusového nádraží týče, počítalo se s ním již v době stavby železniční stanice.⁶⁹ Místo pro něj zvolili projektanti již v roce 1967.⁷⁰ Postup do dalších fází projektu však nastal až v roce dokončení první etapy železniční stanice. Tehdy Josef Hrejsemnou vypočítal za ateliér A4 předběžný náklad 9,9 milionů Kčs.⁷¹ Jako generální projektant byl ve schvalovacím protokolu nádraží ČSAD uveden Stavoprojekt Havířov, a jako generální dodavatel Okresní stavební podnik Čadca.⁷² Stavba autobusového nádraží odstartovala v následujícím roce, tedy 1973.⁷³ Její dokončení se však nečekaně protáhlo. Zatímco na předběžných plánech se počítalo s dokončením už v roce 1975,⁷⁴ ve skutečnosti skončily

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ Čadca – aut. nád. ČSAD, zastavovacia štúdia, Štátny okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor výstavby, karton 204, č. 151/69, nefol.

⁷⁰ Čadca aut. st., PÚ schvaľovací protokol, Štátny okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 48, č. 151/72, nefol.

⁷¹ Ibidem.

⁷² Ibidem. Stavoprojekt Havířov se zamýšlelo havířovské pracoviště Stavoprojektu Ostrava.

⁷³ Ladislav Paštrnák, Kapitoly z obdobia po 2. svetovej vojne do nežnej revolúcie, in: Maria Ščuryová – Katarína Šulganová – Ľubica Podoláková (edd.), *Čadca, monografia mesta*, Čadca 2022, s. 241.

⁷⁴ Čadca aut. st., PÚ schvaľovací protokol, Štátny okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 48, č. 151/72, nefol.

stavební práce až 31. 5. 1981.⁷⁵ Na samotné mozaice, zdobící exteriér autobusové stanice, se nachází signatura [4] akademického malíře Emila Fulky (*1947) společně s datací do roku 1980.⁷⁶

4. Detail signatury z mozaiky, zdobící exteriér autobusového nádraží Čadca, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

V devadesátých letech se musela vlaková stanice v Čadci rozšířit, zejména po obnovení železničního spojení s Polskem a osamocení Slovenské republiky v roce 1993. Z Čadce, umístěné téměř na trojmezí, se tak stal významný železniční uzel, kde se vyřizovaly celní záležitosti.⁷⁷ V roce 1994 Josef Hrejsemnou, tehdy pracující pro projektový ateliér GAMA, vypracoval studii na rozšíření zdejšího autobusového i železničního nádraží.⁷⁸ Projekt se kromě drobnějších odchylek velmi podobá současnému stavu architektonického komplexu. Pokud porovnáme historické fotografie s novějšími, porozumíme tomu, že od

⁷⁵ Paštrnák (pozn. 73), s. 250.

⁷⁶ K Emilu Fulkovi viz Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1998 II*, D–G, Ostrava 1998, s. 311. – *Malý slovník slovenských výtvarných umělců I*, A–K, Bratislava 1988, s. 135–136. Tato mozaika spolu s jednou další od Emila Fulky byly fotografovány v rámci projektu *Vetřelci a volavky* a jsou dohledatelné na jejich webu: <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochari/emil-fulka>, vyhledáno 10. 4. 2024.

⁷⁷ Gerát (pozn. 56), s. 79–80.

⁷⁸ Studie na rozšíření autobusového a železničního nádraží v Čadci, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 2/13, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//31, nefol.

dokončení první etapy železničního nádraží přibýlo na severozápad od výpravní haly množství dalších provozních budov (na obrázcích [5] a [6] napravo od haly), přítomných i na řezu nádražními budovami z roku 1994, možná tedy sdílají s původním nádražím stejného architekta, ačkoliv to z použitých pramenů přímo nevyplývá.⁷⁹

5. Železniční nádraží Čadca, pohled ze severu, foto: Kysucké múzeum, 1973/1974.

6. Železniční nádraží Čadca v současnosti, pohled ze severu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

⁷⁹ Ibidem.

Stanice se v devadesátých letech rozšířila o tři krytá nástupiště,⁸⁰ a do roku 1997 je propojil podchod, jehož výstup znepřehlednil prostor před severním betonovým reliéfem.⁸¹ Oba tyto zásahy tedy značně ublížily estetické hodnotě výpravní haly.⁸²

Osud nádraží ve 21. století začal být nejistý. V roce 2016 sice proběhla drobná údržba (zatékající střechy, částečná výměna zasklení, výmalba) a přizpůsobení stavby pro osoby s omezenou mobilitou, ale budovy stále potřebovaly velkou rekonstrukci.⁸³ Ta se začala připravovat v roce 2018, tehdy se počítalo s dokončením v roce 2020.⁸⁴

Pro rozsáhlé zásahy však dodnes Železnice Slovenské republiky nesehnala potřebné finance, což možná zatím zachránilo architektonické kvality budovy. Vestibulu totiž hrozilo jakési nejasně definované „*vertikální rozdělení*“ v rámci rekonstrukce. Tak to napsala Lucie Laurenčíková v novinovém článku z roku 2023 poté, co kontaktovala mluvčí Železnic Slovenské republiky Riu Feik Achbergerovou. Tato mluvčí tvrdila, že pro stavební změny ve vestibulu potřebují projektanti souhlas architekta stavby.⁸⁵ Josef Hrejsemnou už byl v té době 13 let po smrti.

V současnosti železniční nádraží stále chátrá a o jeho budoucnosti se ještě nerozhodlo. Vzhledem k nezájmu ze strany odborné veřejnosti zatím nikdo neposoudil památkový potenciál této osobité architektury. Složitě postavení železničních nádraží, realizovaných v druhé polovině 20. století se zdá být v současnosti neřešitelným problémem. S nepříjemnou situací se potýkají také některá nádraží architekta Josefa Dandy, například hlavní nádraží v Ostravě nebo také stanice v Ostravě-Vítkovicích.⁸⁶ Osud samotného nádraží v Havířově, jednoho z nejvýznamnějších realizací Josefa Hrejsemnou, již zpečetila transformace na sportovní halu, přitom se dlouhou dobu nacházelo ve stejně nejasné pozici, ve které dnes stojí železniční stanice v Čadci.⁸⁷

⁸⁰ Antónia Hudecová, Čadca po 2. svetovej vojne, in: Rudolf Gerát – Mária Ščuryová – Jaroslav Velička, *Čadca*, Čadca 2005, s. 188.

⁸¹ Gerát (pozn. 56), s. 80.

⁸² Argumentaci k tomuto tvrzení poskytne podkapitola POPIS ŽELEZNIČNÍHO NÁDRAŽÍ ČADCA

⁸³ IH [Iveta Hažíková], Stanicu v Čadci plánují zrekonštruovať, *My, Kysucké noviny* XIX, 8. 5. 2018, č. 17, s. 2.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Lucia Laurenčíková, Stanica v Čadci roky chátrá, projekt je na stole, nie sú peniaze, *My, nezávislé noviny pre vašu obec, mesto a región* III, 21. 2. 2023, č. 26, s. 2.

⁸⁶ K tématu Ostrava-Vítkovice viz Martin Strakoš, Co s nádražím Ostrava-Vítkovice?, *Dějiny a Současnost* XL, 2018, č. 4, s. 24–25.

⁸⁷ K proměně havířovského nádraží viz Josef Gabzdyl, Místo demolice sport. Havířov proměnil odbavovací halu na centrum Fénix, *Idnes.cz*, https://www.idnes.cz/ostava/zpravy/fenix-vypravna-budova--nadrazi-havirov-sprava-já-zeleznic.A220919_683778_ostava-zpravy_jog, vyhledáno 22. 5. 2023.

Tyto působivé haly však nesdílí svou nebezpečnou situaci jen mezi sebou, ale problém se týká většiny staveb z období mezi léty 1945–1989. Tragičnost této skutečnosti výstižně zachycuje historik umění Richard Biegel v odborném časopise *Dějiny a současnost* kde píše: „Před očima nám tak zaniká celá jedna architektonická vrstva, jejíž kvalit si jsme dobře vědomi.“⁸⁸ Dále naléhá na nejvyšší pozice státní správy a zdůrazňuje akutnost problematiky: „Ministerstvo kultury pak musí urychleně přehodnotit svůj postoj k poválečné architektuře, neboť největší tíha odpovědnosti za dosavadní stav leží přímo na něm. Jednat je třeba rázně a rychle: jsme zjevně poslední generace, která tuto možnost vůbec má.“⁸⁹

Josef Hrejsemnou neprojektoval kromě nádraží v Čadci a v Havířově žádné další stavby stejného typu. Havířov už o své nádraží přišel, zbyla po něm pouze skořápka, vyplněná novou funkcí. Zachování komplexu budov v Čadci proto zároveň znamená záchranu odkazu havířovského architekta.

7. Výpravní hala železničního nádraží Čadca, pohled ze severu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

⁸⁸ Richard Biegel, Nejmladší památky, *Dějiny a současnost* XL, 2018, č. 1, s. 32.

⁸⁹ Ibidem.

2.2. POPIS ŽELEZNIČNÍHO NÁDRAŽÍ ČADCA

Základní koncepci, v jejímž duchu Hrejsemnou celé nádraží vyprojektoval, nelze nazvat nevídanou. Naopak velké nádražní haly, obohacené uměleckou výzdobou a širokou výbavou služeb pro cestující, se v té době stavěly jako jediná možná varianta železničních novostaveb. Jako příklad lze uvést budovy již zmíněného architekta Josefa Dandy. Třeba nádraží v Pardubicích dokončil už v roce 1958.⁹⁰ Pardubice se od Čadce liší především počtem obyvatel, což se odráží ve velikosti haly. Ani estetika nebo dispoziční řešení se nedají srovnat, ale idea působivého reprezentativního prostoru při vstupu do města doprovází obě stavby, spolu s bezpočtem dalších.

Tato kapitola pak zdůrazní podobnost se starší halou Josefa Hrejsemnou v Havířově, počínaje užitím obdobného typu fasády. Při projektování obou budov se viditelně držel stejných zásad, vycházejících z tzv. internacionálního stylu a dále volil užití brutalistického uměleckého díla.⁹¹ Nádraží v Čadci se Hrejsemnou snažil navrhnout tak, aby souznělo s tradiční slovenskou architekturou.⁹² To lze vytušit i z podobnosti s restaurací, navrženou pro Expo 67 v Montrealu, tzv. *Slovenskou kolibou*.⁹³ Pro tuto stavbu zvolili architekti Stanislav Talaš a Vojtěch Vilhan taktéž variaci sedlové střechy a prostory restaurace vyzdobili stěnou s dřevěným reliéfem. Možná není náhodou, že i Hrejsemnou využil podobného motivu v nádražní hale. Snahy přiblížit se Slovenské tradici odlišují nádraží v Čadci od toho havířovského.

Budova na první pohled zaujme svým jehlancovým charakterem, tvořeným dvěma (téměř trojúhelníkovými) závěsnými prosklenými fasádami, směřujícími na severovýchodní (kolejiště) a jihozápadní stranu (přednádraží). Ani na jednu fasádu se nám dnes neotevře čelní pohled, z přednádraží ve výhledu vadí vzrostlé stromy, od kolejiště blokují pohled střechy peronů. Dvojice dveří, umístěných v obou případech na jihovýchodní straně fasády, kdysi zastřešovala na obou stranách nápaditá, ale drobná betonová markýza. Ta ze

⁹⁰ Danda (pozn. 9), s. 24.

⁹¹ K internacionálnímu stylu viz Daniela Kramelová – Vanda Skálová (edd.), *Bruselský sen, Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let.*, Praha 2008. Reliéfy považuji za brutalistické, jelikož nesou shodné znaky jako socha *Směrník*, původně osazená v havířovském přednádraží, viz Jakub Ivánek, *Směrník v Havířově, Václav Uruba a mizející sochy, Krásná Ostrava I*, 2014, s. 17–21.

⁹² *Svobodné slovo* (pozn. 65), s. 1.

⁹³ Stanislav Talaš – Vojtěch Vilhan, *Slovenská koliba, Projekt, časopis svazu slovenských architektov IX*, 1967, č. 7, s. 167–169.

strany kolejiště zanikla pravděpodobně v devadesátých letech při dostavbě nástupiště.⁹⁴ Estetické kvality dochované markýzy utlumil bílo modrý nátěr, reprezentující současného vlastníka nemovitosti, tedy Železnici Slovenské republiky [8].

8. Výpravní hala železničního nádraží Čadca, pohled z jihu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Halu kryje sedlová střecha, svírající úhel přibližně 87°, pokrytá vlněným plechem. Hřeben střechy se nachází asi v jedné třetině celkové šířky haly, jihovýchodně od pomyslné středové osy. V nejvyšším bodě střecha přesahuje fasády asi o metr a směrem dolů se přesah zkracuje. Tím vytváří dynamický efekt pro cestující přicházející do budovy, zatímco zdálky si tohoto vysunutého stínění nepovšimneme. Ze spodní strany střechu pokrývá dřevěný obklad.⁹⁵

Na jihovýchodě na halu navazují architektonicky méně výrazné prostory pro cestující, střecha tedy nespadá až k půdě, jak se při pozorování z větší vzdálenosti může zdát. Na její pomyslné „krokve“ navazují na jihovýchodě jakési opěráky, které mírně vybočují směrem od budovy, a jsou samostatně svedené přímo do země. Na této straně proto

⁹⁴ Přítomnost markýzy dokládají starší fotografie, přiložené v novinovém článku: Miroslav Golis, Nová železniční stanica Čadca 6, *Kysuce: Nezavisiký týždenník Kysučanov* XIX, 13. 5. 2009, č. 19, s. 4.

⁹⁵ Barvu povrchů nezmiňuji z důvodu korodování a nejasnosti původní barvy nátěrů.

budova z dálky navozuje dojem, že se opravdu jedná o jehlancovou architekturu bez bočních stěn. Na severozápadní straně tyto opěráky chybí, jelikož by zde bránily pohledu na brutalistní abstraktní reliéfy Miroslava Rybičky.⁹⁶

9. Železniční nádraží Čadca, pohled z východu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Bloky navazující z této strany na hlavní halu kdysi poskytovaly příjemné prostory pro cestující, jako byly čekárny, kavárna i jídelna. Dnes jsou všechny tyto prostory kromě toalet a menší nádražní hospody pro veřejnost uzavřené a z velké části nevyužité. Stavěly se současně s halou, jak lze pozorovat na fotografiích. Přímo na halu se napojuje přízemní stavba. Konec křídla se však o jedno podlaží navyšuje. Horní podlaží zdůrazňuje jeho větší rozměry v kontrastu s menším a tmavě obloženým přízemím. Tuto mohutnější část křídla na západním nároží zdobí řady plastických vyzděných vertikálních pásů, mezi nimiž jsou vložena úzká okna. Celé toto křídlo má plochou střechu a dále se nevyznačuje nijak neobvykle [9].

⁹⁶ K Miroslavu Rybičkovi viz Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2004 XIII, Ro–Se*, Ostrava 2004, s. 163–164. – TK [Taťána Kučerová], heslo Rybička Miroslav, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, dodatky*, Praha 2006, s. 661.

Z druhé strany na halu navazují pouze drobné prostory pokladen pro výdej lístků, kryté ze dvou stran zmiňovanou sochařskou výzdobou. Reliéfy ve tvaru konvexního čtyřúhelníku navazují ze severozápadu na obě skleněné fasády. Nad nimi se střecha láme v tupém úhlu a pak opět stoupá, což v ní vytváří žlábek. Na samotných reliéfech autor záměrně nechal viditelné otisky bednění, což u brutalistních soch není výjimkou. Obě díla totožně znázorňují expresivní spirálu, od které sálají mohutné paprsky. Díky hluboké plasticitě reliéfy během dne zaujímají pozornost cestujících vysoce kontrastní hrou stínů. V současné době se na některých místech rozpadají, nebo jsou porostlé mechem.

10. Železniční nádraží Čadca, pohled ze severu z druhého nástupiště, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Na severním exempláři [10] u kolejiště se beton rozdrolil do té míry, že vytvořil malou průrvu do interiéru haly tam, kde původně navazoval na konstrukci prosklené fasády. Jeho působivost výrazně omezuje přilehlé nástupiště, jehož zastřešení nedovoluje pozorovat dílo v celku, pokud člověk nestojí na dosah reliéfu. V jeho blízkosti se nachází východ z již zmíněného podchodu, vyhloubeného v devadesátých letech. Celkově tak prostor v bezprostřední blízkosti severovýchodního průčelí ztratil svou přehlednost, jak lze vidět na obr. [10]. Dostavby znemožnily cestujícím vycítit jakýkoliv obdiv k této architektuře.

Vizuální kvality druhého reliéfu poškodily sekundární zásahy u spoje s fasádou, provedeny maltou [12].

11. Západní betonový reliéf Miroslava Rybičky a průchod k nástupištím, Čadca, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

12. Detail sekundárních zásahů na západním betonovém reliéfu Miroslava Rybičky, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Ze severozápadu na halu přímo nenavazuje žádná stavba, nýbrž se zde nachází průchod k nástupištím, který není nijak zajímavě řešen. Betonové reliéfy přesahují samotnou stavbu a tím kryjí méně estetickou část budovy, kterou však neminou ti cestující, kteří chtějí využít průchodu k nástupišti. Ti stoupají po čtyřech schodech a procházejí mezi jednoduchými zdmi. V ose severozápadní stěny nádražní budovy se nacházejí dveře pro personál, na každé straně doprovázené pěti okny s mříží. Nad nimi se nachází nižší podlaží, opět se zamřížovanými okny, spojené betonovou a ocelovou konstrukcí s protější budovou zaměstnanců železnice.

Interiér haly [14] prosvětluje skleněné fasády. Vysoký prostor pod sedlovou střechou nepřerušují žádné pilíře nebo zpevňující trámy. Hala se tak stává sjednoceným a vzdušným prostorem, zútulněným dřevěným obkladem střechy. Ta tvoří největší pohledovou plochu interiéru a na jihovýchodní straně ji zdobí monochromní dřevěná plastika v abstraktní křížové kompozici.⁹⁷

⁹⁷ Není známo, zda kompozici navrhl sám Hrejsemnou, nebo pro tento úkon povolal Miroslava Rybičku či jiného umělce.

13. Interiér nádražní haly Čadca, focen ze severního rohu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Střechu od bíle omítnutých zdí odděluje římsa s krytými svítidly, které ji v noci osvětlují. Na jihozápadě se nacházejí pokladny. Cestující přistupují ke čtvercovým okénkům v elegantních vápencových rámech.⁹⁸ Přepážkám u pokladen však lichotit nelze, nesouzní se zbytkem interiéru, a proto lze usoudit, že nepocházejí z doby výstavby. Jedná se o černé desky na křiklavě modrých kovových konstrukcích, do nichž jsou vloženy obdobně natřená topení bez jakéhokoliv krytí, ta se objevují po celém obvodu fasád i na dalších místech v hale. Nalevo od pokladen se nachází malá trafika, namísto jednoho z okének. Napravo od pokladen se u fasády později dostavěly stánky bufetu [14]. Stejně jako v Havířově zde nahradily nemovité prostory, původně sloužící stejnému účelu, ty dnes bez využití chátrají. Pro podlahu vybral Josef Hrejsemnou stejný materiál jako v Havířově, a to kombinaci dvou mramorů [15]. Původní vybavení haly v průběhu času nahradily řady kovového posezení.⁹⁹

⁹⁸ Pokladny připomínají ty, užívané v bývalém nádraží v Havířově.

⁹⁹ Otázka pohodlí pro cestující při této volbě mobiliáře zřejmě nebyla brána v potaz.

14. Severovýchodní fasáda nádražní haly v Čadci, focena z interiéru společně s rušivými prvky, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Oba vchody do haly v interiéru obklopují později dostavěné prosklené komory, pravděpodobně z důvodu lepšího zateplení.¹⁰⁰ Naproti pokladnám se nachází široký průchod, z nějž se po schodech dalo vystoupat do kavárny či jídelny. Po jeho stranách se nacházely další prostory pro cestující, dnes se zamčenými dveřmi. Z této prostorné části nádraží tak mohou cestující využívat pouze zlomek z původní výbavy.

15. Detail podlahy nádražní haly v Čadci, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

¹⁰⁰ Vstupní komory svým technickým provedením nesouzní s fasádami, proto usuzuji, že byly doplněny později.

2.3. POPIS AUTOBUSOVÉHO NÁDRAŽÍ ČADCA

Pár desítek metrů severozápadně od haly se nacházejí autobusová nástupiště, seřazená v jedné kryté řadě. Jejich zastřešení plynule navazuje na budovu klientského centra. Na jižní straně budovy se nachází samostatná zeď, souběžná s hranou zastřešení zastávek, zdobená skleněnou mozaikou Emila Fulky. Ta vítá cestující, přicházející k autobusům od vlakové stanice. Kromě jedné praskliny, vzniklé vertikálně skrze celou mozaiku, se toto dílo dochovalo v dobrém stavu a dodnes lze obdivovat pestré barvy této abstraktní kompozice, připomínající mapu nějakého města či dopravní sítě.

Přízemní stavba klientského centra na trojúhelném půdorysu zakončuje kratší křídlo budovy na půdoryse písmene L, jejíž delší křídlo kopíruje směr kolejiště a zařazuje se k železničnímu nádraží.

16. Autobusové nádraží Čadca, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

Josef Hrejsemnou v Čadci realizoval funkční areál. Při projektování myslel na pohodlí cestujících a vytvořil pro ně příjemný prostor s uměleckými díly, umístěnými tak, aby se s nimi cestující neminul. Prostory na sebe navazují a člověk zde původně nemusel překonávat velký výškový rozdíl. Mezi prostorem haly a přilehlou jídelnou museli cestující

vystoupat pouze o polopatro. Rozložení nádraží bylo jednoduché a přehledné jak v interiéru, tak i v okolí haly. Až pozdější postupné změny v areálu kousek po kousku znehodnotily původní koncepci. Tím by se badatel neměl nechat zmást. Josef Hrejsemnou zde totiž dodržel své motto, a tato architektura byla krásná, protože byla účelná.¹⁰¹

17. Mapa České s vyznačením města Havířova, Archiv Zeměměřický úřad, <https://ags.cuzk.cz/archiv/>, 2024.

¹⁰¹ Třeštlík (pozn 1), s.88.

3. GYMNÁZIUM NA ULICI STUDENTSKÁ V HAVÍŘOVĚ

S budovou gymnázia se přesouvá zájem této práce do Havířova, kde nalezneme největší počet realizací Josefa Hrejsemnou. Vzhledem k nadměrnému využívání typizace ve školních stavebách šedesátých a sedmdesátých let se ani v projektech škol od Josefa Hrejsemnou nesetkáme s výraznými nápady. Kapitola se gymnáziu věnuje jakožto vybranému příkladu z mnoha dalších podobných realizací architekta a pokusí se zhodnotit její kvality či nedostatky včetně těch, způsobených sekundárními zásahy. Konkrétně tato škola samotná má pro Havířov historický význam jako první gymnázium ve městě. S fotografiemi budovy se setkáváme v reprezentativních publikacích, portrétujících Havířov jakožto moderní socialistické město.¹⁰²

18. Gymnázium na ulici Studentská v Havířově, pohled ze severozápadu, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

Vzhledem k nevýraznosti stavby se z odborné veřejnosti samotné architektuře nikdo nevěnoval. Avšak sochařskou výzdobu školy zpracoval historik Jakub Ivánek pro webové

¹⁰² Například v Radim Dejmal, Čtvrtstoletí města Havířova, *Architektura ČSR* XL, 1981, č. 2, s. 69–73.

stránky *Sochy a města*.¹⁰³ Škola sama vydala během svého fungování několik jubilejních zpravodajů při třicátém, čtyřicátém a padesátém výročí od svého založení. Tyto sešity obsahují zmínky o samotné školní budově a stavebních změnách, ty představují cenný zdroj pro poznání historie budovy.¹⁰⁴

Co se archivních pramenů týče, ve fondu Josefa Hrejsemnou nalezneme pouze zlomek z celé plánové dokumentace. Zbytek se pravděpodobně nachází v nezpracovaném fondu Stavoprojektu Ostrava v Zemském archivu v Opavě.¹⁰⁵ Archiválie týkající se uměleckých děl na pozemku školy se pak nacházejí v taktéž nezpracovaném fondu Dílo – oblastní středisko Ostrava, jak na ně odkazuje zmíněný Jakub Ivánek.¹⁰⁶

3.1. MĚSTO HAVÍŘOV A HISTORIE ŠKOLY DO ROKU 1969

V padesátých letech 20. století v sousedství měst Karviná a Ostrava odstartovala stavba nejmladšího města Československa, vystavěného ve stylu socialistického realismu. Roku 1951 začaly být zpracovávány územní plány a o čtyři roky později, spolu s podepsáním zakládací listiny v prosinci 1955 stavitelé dokončili první etapu Havířova, sloužící jako velkolepý vstup do budoucího města.¹⁰⁷ Tehdy ještě Josef Hrejsemnou studoval v Leningradu a kolem sebe vnímal názorové změny týkající se podoby oficiální socialistické architektury. Po návratu architekta zde již stálo definované urbanistické jádro, avšak město stále rostlo velmi rychlým tempem i po opuštění původní stavební strategie.¹⁰⁸ Z celého státu se sem sjížděly mladé rodiny, hledající živobytí ve zdejším průmyslu.

¹⁰³ Jakub Ivánek, Stopy památek písemnictví, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/11671?fbclid=IwAR2h6CCdPYIxPgHz2ohEq1yUx14iSe_04ct-K7xBf14L2uFXiQVlqmD_7ho, vyhledáno 7. 4. 2024. – Jakub Ivánek, Zvěrokruh a sluneční hodiny, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/19577?fbclid=IwAR3bJWd3_lmq40hAEIGVrwq58EwRMwIIIXOn-eL_yUH6hgKHJdQSoe07Dm4, vyhledáno 7. 4. 2024.

¹⁰⁴ *Gymnázium Havířov, ul. Rudé armády 1956–1986, Jubilejní zpravodaj SRPŠ k 30. výročí gymnázia*, Havířov 1986. – Valová – Lipner – Rezlerová (edd.), *40 let gymnázia na Studentské ulici v Havířově 1956/1996*, Havířov 1996. – Havlíková et. al., *Almanach k výročí založení školy, 50 let gymnázia studentská v Havířově 1956–2006*, Havířov 2006. Za poskytnutí publikací ke čtyřicátému a padesátému výročí školy děkuji ředitelce gymnázia Haně Čížové.

¹⁰⁵ Fond Stavoprojekt Ostrava, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, NAD: 684.

¹⁰⁶ Fond Dílo, podnik Českého fondu výtvarných umění – oblastní středisko Ostrava, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, NAD: 878.

¹⁰⁷ Zdeněk Špaček et. al., *Havířov, socialistické město*, Ostrava 1974, 19–20.

¹⁰⁸ *Ibidem*, s. 22.

Brzy po založení Havířova, tedy v roce 1956, vznikla první zdejší jedenáctiletá škola, později v roce 1968 přeměněna na gymnázium.¹⁰⁹ Mezi lety 1948 a 1989 se ve školství prováděly časté změny ve snaze zefektivnit výuku za účelem rychlejšího vstupu studentů do praxe.¹¹⁰ Proto se struktura školy nejednou přizpůsobila.

Budova našeho zájmu se však tehdy ještě vůbec neplánovala. Ve městě se projevovala nouze především o mateřské a základní školy. Ty měly také lepší přístup k financím, co se správného hlediska týče.¹¹¹ Průměrný věk obyvatelstva města činil v roce 1955 pouze 23,5 let, 40 % obyvatelstva se skládalo pouze z dětí do 15 let.¹¹² Vyšší ročníky základních škol se naplňovaly pozvolna a prostory pro ně určené tedy zůstávaly nevyužity.¹¹³ Gymnázium se bez vlastní budovy stěhovalo právě do těchto základních škol a když se kapacity naplnily, muselo se opět odstěhovat.¹¹⁴

Konkrétně se jednalo o budovy na ulici J. Švermy, na Školní ulici, na ulici 1. máje a na ulici Tajovského. Zde by měl badatel brát zřetel na druhé havířovské gymnázium, dnes sídlící na ulici Školní. To bylo založeno ve stejném roce, ve kterém se otevřela nová budova gymnázia prvního, což proběhlo 1. září 1969.¹¹⁵ Ulice Rudé armády, na kterou se škola přestěhovala, ještě po revoluci změnila jméno na ulici Studentskou, konkrétně se tak stalo 1. dubna 1991.¹¹⁶

V šedesátých letech už na gymnáziu pravidelně studovalo přes čtyři sta žáků, ve školním roce 1964/1965 tento počet dokonce přesáhl pět set.¹¹⁷ Novou budovu gymnázium zoufale potřebovalo. Se stavbou se začalo pravděpodobně v roce 1966. Na tento rok zadatovali archiváři vizualizace školní budovy od Josefa Hrejsemnou.¹¹⁸ Pokročilejší kolorovaný nákres severní fasády [19] také vznikl v tomto roce.¹¹⁹ Vyčteme z něj, že

¹⁰⁹ Andělín Grobelný et. al., *Okres Karviná*, Ostrava 1984, s. 116.

¹¹⁰ Jan Šimek, *Historie školních budov, od tereziánských reforem po současnost*, Praha 2016, s. 216–221.

¹¹¹ Valová – Lipner – Rezlerová (pozn. 104), s. 16.

¹¹² Ludmila Harášková et. al., *Havířov*, Havířov 1985, nepag.

¹¹³ Například v roce 1985 v Havířově fungovalo 47 mateřských a 23 základních škol: Ibidem.

¹¹⁴ Jan Bernatík, Počátky středního školství v Havířově – doba jedenáctileté, in: Valová – Lipner – Rezlerová (edd.), *40 let gymnázia na Studentské ulici v Havířově 1956/1996*, Havířov 1996, s. 16.

¹¹⁵ Grobelný (pozn. 109), s. 116. – *Zpravodaj SRPŠ* (pozn. 104), s. 3.

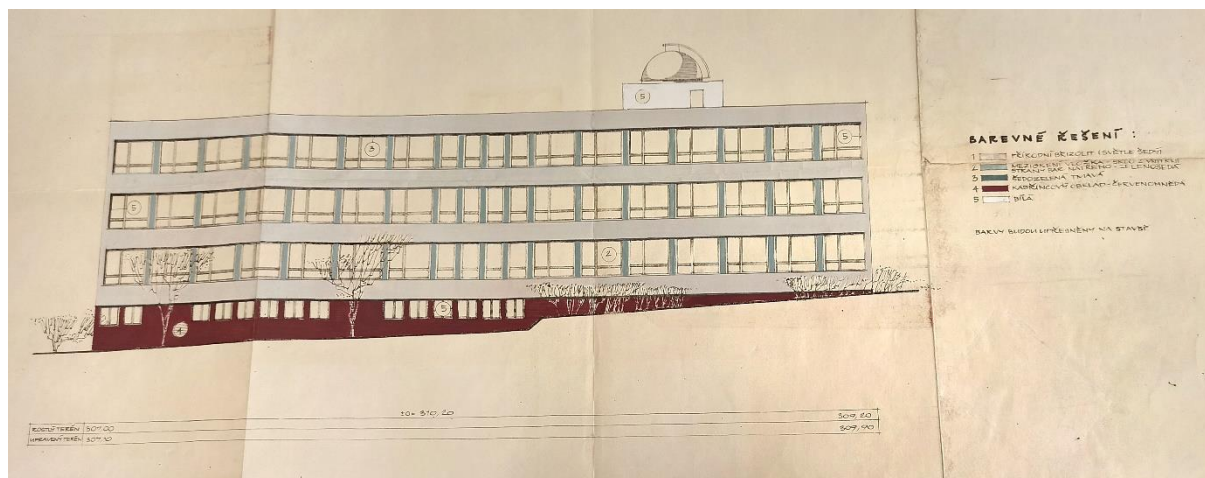
¹¹⁶ Havlíková (pozn. 104), s. 79. – Při počátečním bádání by mohly být tyto dvě instituce snadno zaměněny.

¹¹⁷ Valová – Lipner – Rezlerová (pozn. 104), s. 87.

¹¹⁸ Pohled a perspektiva školní budovy – pravděpodobně gymnázium v Havířově, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/4, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//4, nefol.

¹¹⁹ 18. tř. SVVŠ – Havířov IX. C et.; Severní pohled na pavilon vedení gymnázia v Havířově, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 2/3, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//3, nefol.

Hrejsemnou školu projektoval za Stavoprojekt Ostrava. Plánovaná barevnost s dnešní podobou nesouhlasí. Jestli se tato barevná škála provedla alespoň původně se ze starších

19. Barevné řešení severní fasády gymnázia, výřez archiválie, Státní okresní archiv Karviná, viz pozn. 119.

fotografií dá rozeznat velmi obtížně.

Zatímco *Jubilejní zpravodaj SRPŠ k 30. výročí založení gymnázia* se k budově vyjadřoval pouze pozitivně a chválil vybavenost odbornými učebnami, pozdější zpravodaje, vydané až po roce 1989, komentovaly své zázemí upřímněji.¹²⁰ V publikaci *40 let gymnázia na Studentské ulici v Havířově* zmínili autoři problematické hledání správného řešení stavby.¹²¹ Diskutovala se možnost postavit školu pavilonového typu, za jehož přednostní výhodu se považovalo oddělení nejhlučnějších částí školy. Podle této jubilejní publikace se tehdy pavilonový typ v našem kraji prosazoval jako ideální i pro střední školy.¹²² Jan Bernatík v tomto textu ocenil rozhodnutí Josefa Hrejsemnou pavilonový typ nevyužít. Dále architekt chválí za snahy postavit školu podle představ pedagogického sboru, se kterým údajně Hrejsemnou vedl rozhovory a také na základě toho „(...) přesvědčil činitele školského výboru SmKNV o tom, že se dá moderně řešená střední škola postavit jako monoblok dokonce levněji než soubor pavilonů.“¹²³

¹²⁰ Václav Svoboda, V nové, vlastní budově, in: *Gymnázium Havířov, ul. Rudé armády 1956–1986, Jubilejní zpravodaj SRPŠ k 30. výročí gymnázia*, Havířov 1986, s. 8–9. – Viz pozn. 104.

¹²¹ Květa Valová, Nahlédnutí do historie, in: Valová – Lipner – Rezlerová (edd.), *40 let gymnázia na Studentské ulici v Havířově 1956/1996*, Havířov 1996, s. 9.

¹²² Bernatík (pozn. 114), s. 16. – Více o typech školních budov a jejich dispozicích viz Zbyšek Stýblo, *Nauka o stavbách, Školské stavby*, Praha 2010.

¹²³ Bernatík (pozn. 114), s. 16. – srovnej: Josef Pintér, Gymnázium na ulici studentská, *Havířovský deník*, 20. 8. 2005, č. 195, str. 5.

Dále se zde vyjádřil k financování stavby: „*Stavební náklady byly tehdy rozhodující. Chvillemi jsme ztráceli naději, že se vůbec podaří vybavit budovu dostatkem místa pro výuku fyziky, chemie, biologie. Při použití stavebních dílů pro pavilony by to možné nebylo. Dnes nikomu nepřipadne za potřebné o tom mluvit, ale v době překonávání strnulých dogmat o výši nákladů a o nepotřebnosti speciálních učeben, které náklady zvyšovaly, to byl úspěch projektantova pochopení potřeb školy a jeho houževnatosti.*“¹²⁴

Almanach k výročí založení školy z roku 2006 zahrnul do svého obsahu další detaily o stavbě. Například pro tělocvičnu se kvůli podzemní vodě musely vybudovat hluboké základy. Do almanachu autoři zahrnuli i fotografii z výstavby gymnázia, kterou datovali na rok 1966.¹²⁵ Po zhlédnutí leteckých měřických snímků ze srpna roku 1966 by bylo možné rozpoznat první počátky stavby gymnázia.¹²⁶ S výše uvedenými informacemi lze konstatovat, že stavba probíhala mezi lety 1966 a 1969 (nepočítaje s pozdějším osazením sochařské výzdoby).¹²⁷

3.2. POPIS BUDOVY GYMNÁZIA V SOUČASNOSTI

Tak tedy vzniká budova prvního gymnázia v Havířově, třináct let po jeho založení, na samém východním okraji města. Nejdelší jeho křídlo přiléhá svými učebnami ze západu k ulici Studentská, ze severu se pomocí schodiště napojuje na druhé křídlo, jehož podlaží mají polopatrový výškový rozdíl. Tudíž mezi těmito dvěma částmi budovy nelze přejít bez překonání několika málo schodů, což může být vnímáno jako nevýhoda. Schodiště samotné se zdá být v současnosti nejzajímavější architektonickou součástí komplexu. Působí zejména svými prosklenými fasádami jak z východní, tak západní strany, přerušeny pouze několika málo pevnými (pravděpodobně betonovými) vodorovnými pásy, viz obr. [20] a [21]. Dvě navzájem k sobě kolmá křídla nespojuje nic jiného, než toto téměř průhledné schodiště, tvořící úzký a odlehčený krček mezi masivními bloky.

¹²⁴ Bernatík (pozn. 114), s. 17.

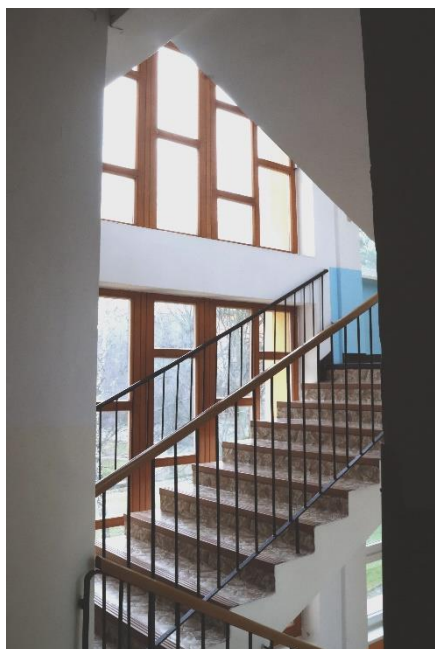
¹²⁵ Havlíková (pozn. 104), s. 34.

¹²⁶ Letecké měřické snímky 1966, [ags.cuzk.cz](https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966.OSTR34.14833&extent=-458778.47302197706,-1109507.7616651389,-458167.8994208215,-1109220.19056284&link=ext), <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966.OSTR34.14833&extent=-458778.47302197706,-1109507.7616651389,-458167.8994208215,-1109220.19056284&link=ext>, vyhledáno 16. 3. 2024.

¹²⁷ Čímž lze doplnit dataci Martina Strakoše v *Nové Encyklopedii českého výtvarného umění*, kde stavbu vymezil na léta 1968 – 1969. Viz Strakoš (pozn. 26), s. 302.

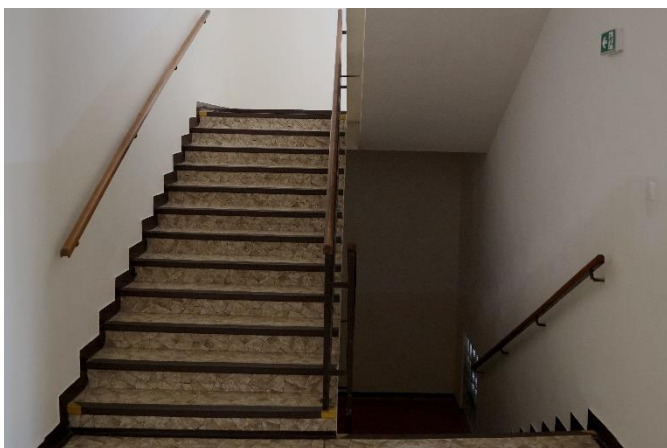
20. Západní fasáda severního křídla gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

21. Interiér hlavního schodiště gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

Díky tomu, že se podlaží křídel nenacházejí ve stejné výšce, může být toto schodiště zakomponováno do budovy jako nevyhnutelná součást komunikace mezi jejími částmi. Masa schodiště nepotřebuje samostatný vyhrazený prostor, a tak zabírá vcelku zanedbatelné procento stavby, zároveň působící jako její přednost. Jednotlivá ramena schodiště nepřesahují šířku dvou metrů, což se dnes zdá být v současnosti nedostačující. Původně však severní křídlo využíval především personál školy a studenti zůstávali v učebnách západního křídla, ve kterém měli k dispozici ještě druhé schodiště na jižní straně budovy.¹²⁸

¹²⁸ Rozhovor s dlouholetým správcem budov gymnázia Petrem Pszolkou, pedagogy Borisem Hrubešem a Radmilou Kolichovou, vedla Tereza Bílková v Havířově 1. 3. 2024.

22. Interiér jižního schodiště gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

Co se tohoto druhého schodiště týče, nachází se za řadou učeben orientovaných na západ a jeho hmota vyčnívá do uliční fasády. Na rozdíl od hlavního schodiště se toto vyznačuje výrazným nedostatkem přírodního světla. Přes chodbu naproti schodiště Hrejsemnou zvolil stejný typ fasády jako u hlavního schodiště, avšak zejména v nižších podlažích se

z tohoto prostoru stává velmi tmavé místo, viz obr. [22]. Odsud se v přízemním podlaží v nejjižnějším bodě křídla otevírá drobné přístupové schodiště do převlékárny a tělocvičny. Prostory pro tělovýchovu a dvě zmíněná křídla dohromady stojí na půdoryse písmene U. Tvoří tedy otevřenou dispozici. Východně od tělocvičny se na pozemku školy nachází dům pro školníka, což současná ředitelka Hana Čížová považuje za neobvyklou součást gymnázia.¹²⁹ Dům vznikl podle leteckých měřických snímků někdy mezi lety 1969 a 1971 záhy po dokončení samotné školní budovy.¹³⁰ Východně od domu se rozléhá lesopark, lemující z této strany městskou čtvrť Havířov-Podlesí, ve které se škola nachází. K tělocvičně a domu z jihu přiléhá venkovní sportovní hřiště.

Na západě se nad vstupním křídlem dodnes tyčí kopule hvězdárny, přístupná posledním ramenem hlavního schodiště.¹³¹ Do budovy se vstupuje od ulice Studentská, z této strany není severní křídlo vybaveno okny, nad vchodem zdobí fasádu řada reliéfně zpracovaných znamení zvěrokruhu a velké hodiny, viz. obr [23]. Severně od kratšího křídla gymnázia se

¹²⁹ Rozhovor s ředitelkou gymnázia Hanou Čížovou, vedla Tereza Bílková v Havířově 1. 3. 2024.

¹³⁰ Letecké měřické snímky 1969, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1969.OSTR34.01602&extent=-458593.4434351048,-1109399.031262357,-458175.3907696224,-1109209.8733180144&link=ext>, vyhledáno 16. 3. 2024. – Letecké měřické snímky 1971, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1971.OSTR34.14040&bz=-458444.24,-1109314.89>, vyhledáno 16. 3. 2024.

¹³¹ Předlohou hvězdárny prý měla být ta ve Valašském Meziříčí, tuto neověřenou informaci by však bylo potřeba blíže prozkoumat, viz Havlíková (pozn. 104), s. 34.

rozléhá parkoviště na ulici Františka Hrubína a severovýchodně sousedí gymnázium se základní školou, mladší pouze o několik let.¹³²

3.3. PŘESTAVBY ŠKOLNÍ BUDOVY

Přestože výrazné dispoziční změny za dobu fungování gymnázia neproběhly, mnohé přestavby v interiéru společně s úpravami fasády a vnějšího prostranství pozměnily charakter budovy s velkým dopadem na její estetickou i funkční hodnotu. Pro porovnání původního exteriéru a interiéru v této práci nejlépe posloužily dvě fotografie z fondu Josefa Hrejsemnou.¹³³

23. Gymnázium na ulici Studentská, pohled ze západu, pravděpodobně po roce 1973, Státní okresní archiv Karviná, viz pozn. 133.

¹³² Nově postavenou základní školu lze pozorovat již na snímcích z roku 1975: Letecké měřické snímky 1975, *ags.cuzk.cz*, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1975.OSTR35.30154&bz=-458444.24,-1109314.89>, vyhledáno 16. 3. 2024.

¹³³ Exteriér gymnázia v Havířově v roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/6, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//6, nefol. – Upozorňuji, že fotografie nevznikla v roce 1969, ale pravděpodobně až po roce 1973, čemuž se věnuje podkapitola SOCHAŘSKÁ VÝZDOBA GYMNÁZIA. – Srovnej obr. [20] a [23].

Vstupní průčelí severního křídla, zachyceno na první fotografii, zřetelně prošlo značnými proměnami zejména v přízemní části.¹³⁴ Místo dnešního proskleného vstupu se zde nacházelo podloubí, z jižní strany otevřeno nosnými pilíři, propojenými trubicovitým zábradlím. Tento otevřený prostor pravděpodobně vedl až k hlavnímu schodišti, nebo k jeho bezprostřední blízkosti. Severně od podloubí členilo zbytek fasády pod zvěrokruhem několikero svislých, úzkých otvorů, pravděpodobně prosklených. Celkově tak vstupní prostor vyzníval reprezentativněji a vzdušněji. Členění fasády severně od vstupu následkem některých z pozdějších úprav zmizelo. Otevřené vstupní nároží se přeměnilo v součást vestibulu. Vznikl tak vchod v rovině fasády, vyznačující se asymetrickým měřítkem i umístěním vůči fasádě, což se autoři změn pravděpodobně pokusili zakrýt předsazeným orámováním vstupu, kopírujícím spíše tvar původního otevřeného prostoru nežli nynějšího vstupu.

Orámování vchodu, umístěné do těsné blízkosti dlaždic zvěrokruhu svým předsazením částečně zamezilo možnosti prohlédnout si řadu reliéfů z bezprostřední blízkosti, ale především narušilo čistotu fasády, ve které původně sochařská výzdoba činila ten nejplastičtější prvek. Přímo před vstupem byly vysazeny vrostlé stromy, což konec konců kompletně zabránilo po většinu roku pohledu na fasádu.

Původně vzdušné a možná i nápadité řešení promyslel Josef Hrejsemnou jako elegantní kompozici. Těmito zdánlivě malými detaily a změnou kontextu se původní koncept posunul k podivnému dnešnímu stavu, postrádajícímu uměleckou kvalitu, přestože výzdoba zůstala zachována.

Další výraznou změnu v exteriéru zdokumentovala druhá fotografie z roku 1969, tentokrát zachycující severozápadní kout školního dvora.¹³⁵ Zasklení schodiště zřejmě bývalo nějakým způsobem tlumené, architekt pravděpodobně vybavil okna mléčným či jiným typem skla, dnes zaměněným čirou variantou. Přízemní část zasklení schodiště nahradilo zdivo. Venkovní stříšky zajišťovaly suchý přechod studentů do tehdejší jídelny. Mnoholeté působení vnějších vlivů dalo důvod k jejich zbourání.¹³⁶ Fotografie sama

¹³⁴ Může se jednat o ony „úpravy vestibulu“ v letech 1974/1975 za ředitele Jiřího Karase, jak jsou zmiňovány v: Valová – Lipner – Rezlerová (pozn. 104), s. 10.

¹³⁵ Exteriér gymnázia v Havířově v roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/6, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//6, nefol. – Srovnej obr. [24] a [25].

¹³⁶ Rozhovor se zaměstnanci školy (pozn. 128).

24. Severozápadní kout školního dvora gymnázia v Havířově po roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, viz pozn. 133.

25. Severozápadní kout školního dvora gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

vystihla architektonické zátiší, které nikdo další v průběhu času nenahradil. Zbylo po něm hluché, jakoby vygumované místo. Kontrast mezi minulým a současným stavem zvětšila také změna údržby zahrady. Dnešní vyznění tohoto jednoduchého koutku se nemohlo více posunout od původního záměru architekta.

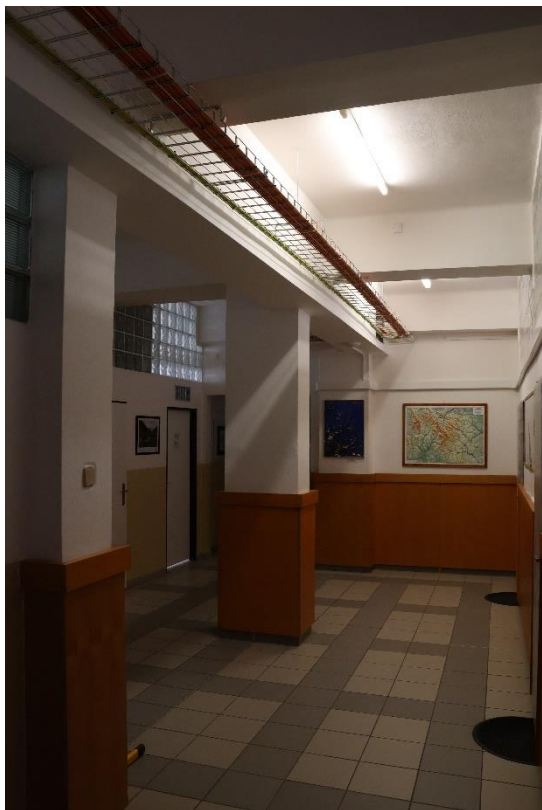
Změny se projevíly taktéž v interiéru.¹³⁷ Dnešní vestibul se zřejmě liší od toho, který zde vznikl po výše popsaných úpravách fasády. Bývala zde sborovna, kterou v posledních letech začalo gymnázium postrádat.¹³⁸ Sekretariát a ředitelna bývaly odlišně rozmístěny. Místnosti nejen u vestibulu, ale i v dalších podlažích, prosvětlovalo hojné užití skla namísto současných příček. Zrušení jídelny v roce 1993 a vybudování učeben v severním křídle, dříve vyhrazeném pouze pro personál, proměnilo funkčnost celé školy.¹³⁹ Množství nových příček a několik etap přestaveb znemožnilo zhodnotit kvalitu a cit pro funkci,

¹³⁷ Zde pro porovnání postrádáme historické fotografie.

¹³⁸ Rozhovor se zaměstnanci školy (pozn. 128). – Rozhovor s Hanou Čížovou (pozn. 129).

¹³⁹ Havlíková (pozn. 104), s. 79. – Rozhovor se zaměstnanci školy (pozn. 128).

vložené do projektu původním architektem. Především v severním křídle vznikla podivná a tmavá zákoutí, dnes působící stísněně a pro školní budovu nevhodně.

26. Zákoutí u ředitelny v přízemním podlaží gymnázia v Havířově, vzniklé přestavbami interiéru, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

Hvězdárna od samého počátku své existence nefungovala podle původní idey. Zapříčinily to problémy s pořízením plánovaného dalekohledu z NDR, namísto nějž škola zakoupila jednodušší zařízení.¹⁴⁰ Mezi lety 1974 a 1975 u budovy gymnázia přibyla panelová zástavba, jejíž světelné znečištění znehodnotilo pozorovací podmínky.¹⁴¹ Podle jubilejní publikace ke čtyřicátinám školy byla hvězdárna zprovozněna od samého počátku poprvé až v roce 1993 a tehdy ji mohl začít využívat astronomický kroužek.¹⁴² Podle svědectví dlouholetého správce školy Petra Pszczolky do hvězdárny zatékalo a někdy kolem roku 1996 nebo 1997 přestala úplně fungovat.¹⁴³ Od té doby dřevěná kupole postrádá využití. Pouze místnost pod hvězdárnou se později přeměnila

na malou samostatnou učebnu. Tu původně prosvětlovaly okenní pásy, členěné obdobně jako fasáda nádraží v Čadci či v Havířově, zde tlumilo jejich estetiku menší měřítko. Okna umístil Hrejsemnou jak ze západu, tak i z východu. Zmizela pravděpodobně při zateplování budovy na začátku milénia, nahradily je běžné plastové rámy.¹⁴⁴

Na závěr podkapitoly by bylo vhodné naposledy nasměrovat pozornost na výrazný rozdíl historické a současné podoby i využití gymnázia. Nespočet drobných úprav budovy výrazně zasáhl do původního záměru architekta, který dokázal promýšlet své projekty do detailů, za účelem nenápadného upřednostnění funkce, ozdobené svéráznou kompozicí.

¹⁴⁰ Havlíková (pozn. 104), s. 34.

¹⁴¹ Ibidem. – Letecké měřické snímky 1975, *ags.cuzk.cz*, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1975.OSTR35.30154&bz=-458444.24,-1109314.89>, vyhledáno 16. 3. 2024.

¹⁴² Valová – Lipner – Rezlerová (pozn. 104), s. 11.

¹⁴³ Rozhovor s dlouholetým správcem budov gymnázia Petrem Pszczolkou, vedla Tereza Bílková v Havířově 1. 3. 2024.

¹⁴⁴ Rekonstrukce školy za 15 milionů proběhla mezi lety 2000 a 2005: Havlíková (pozn. 104), s. 101.

To se vydařilo i v některých částech této realizace, navzdory nedostatečným financím a typizaci ve školství. Se současným nedomyšleným vzhledem stavby neměl Josef Hrejsemnou mnoho společného. Po jeho snaze zde zbyla pouhá kostra, zateplená a zapříčkováná zásahy pozdějších let.

U budovy tohoto typu se nejedná o neobvyklý stav. Školy žijí a vyvíjí se společně s životem proudícím samotnou institucí. Záleží pouze na tom, jakým směrem se ředitelé či architekti úprav a rekonstrukcí rozhodnou nasměrovat své zásahy. Něco tak křehkého, co představuje umělecká kvalita, se může v okamžiku vytratit, pokud zmizí záměr ji ochránit.

Josefovi Hrejsemnou by se mohla vytknout nedostačující velikost školy, na kterou upozorňuje současná ředitelka.¹⁴⁵ Přitom dnes na gymnáziu studuje přibližně o dvě stě studentů méně, než například ve školním roce 1995/1996, kdy do školy docházelo 633 žáků.¹⁴⁶ Vzhledem k finančnímu nátlaku při stavbě školy a celkovému vývoji ve školství však i za pomoci dohledaných pramenů nelze určit, zdali škola vykazovala tento nedostatek i při jejím otevření v roce 1969.

27. Detail panelu znamení lva na fasádě gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

SOCHAŘSKÁ VÝZDOBA GYMNÁZIA

Na ideovém náčrtu z roku 1966, na kterém Hrejsemnou ještě promýšlel mírně odlišné rozložení budovy, se ještě nenacházely panely se znameními zvěrokruhu, ani návrhy volných soch. Varianta nástěnných hodin se zde už objevila.¹⁴⁷ Výzdoba podobná panelům zvěrokruhu se objevila i na dalším projektu Josefa Hrejsemnou, a to na základní škole v Kunčicích pod Ondřejníkem,

¹⁴⁵ Rozhovor s Hanou Čížovou (pozn. 129).

¹⁴⁶ Ibidem. – Valová – Lipner – Rezlerová (pozn. 104), s. 87.

¹⁴⁷ Pohled a perspektiva školní budovy – pravděpodobně gymnázium v Havířově, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/4, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//4, nefol.

zdokumentované na fotografii z roku 1981, uložené v karvinském archivu.¹⁴⁸

Konečná podoba sochařské výzdoby gymnázia vznikla za spolupráce architekta se sochaři Miroslavem Rybičkou a Jaromírem Fajkusem (1924–2009).¹⁴⁹ Všichni byli členy výše zmiňovaného spolku Oslava.¹⁵⁰ V hesle věnovaném zvěrokruhu a hodinám na fasádě gymnázia uvedl historik Jakub Ivánek, že návrh sochaři zhotovili v roce 1968, realizovali jej však až 3 roky po otevření školy, tedy v roce 1972, a kolaudace proběhla následujícího roku. To koliduje s datací fotografií fasády, již opatřené hodinami a zvěrokruhem.¹⁵¹ Lze předpokládat, že archiváři určili dataci podle dokončení stavby, nikoliv podle výzdoby, k níž ještě archivní fond nebyl zpracován. Zprovoznění hodin až v roce 1973 totiž potvrzuje také *Almanach* k padesátému výročí školy.¹⁵²

28. Hodiny na fasádě gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

Jak dlouho hodiny fungovaly nelze odhadnout. V současnosti škola neprojevila zájem o jejich opravu. Svou hodnotu v kompozici fasády neztratily, pomineme-li, že stromoví je znemožnilo pozorovat. Jejich estetickou kvalitu silně ovlivnila i změna barvy fasády. Dříve více neutrální odstín břizolitu netvořil k hodinám tak výrazný kontrast jako dnešní žlutá barva omítky. Dříve se na tomto průčelí odehrávala hra jemných barevných kontrastů, připočteme-li ještě betonové reliéfy zvěrokruhu. Ty přispívaly do čisté fasády svým

¹⁴⁸ Základní devítiletá škola v Kunčicích pod Ondřejníkem, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/9, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//9, nefol.

¹⁴⁹ Jakub Ivánek, Zvěrokruh a sluneční hodiny, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/19577?fbclid=IwAR3bJWd3_lmq40hAEIGVrwq58EwRMwIIIXOn-eL_yUH6hqKHJdQSoe07Dm4, vyhledáno 7. 4. 2024. – K Jaromíru Fajkusovi viz [PH – II] Petr Holý – Jakub Ivánek, heslo Fajkus, Jaromír, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 245–246. – Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1998 II, D–G*, Ostrava 1998, s. 206.

¹⁵⁰ K tématu Oslava viz Holý (pozn. 11), s. 146.

¹⁵¹ Pravděpodobně chybně datovaná archiválie: Exteriér gymnázia v Havířově v roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/6, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//6, nefol.

¹⁵² Havlíková (pozn. 104), s. 34.

jemným brutalistním stínováním viditelného bednění, ale rovněž hlubokým reliéfem astrologických znamení.

Volnou sochu *Stopy památek písemnictví*, zdobící prostor před školou, dodali Čestmír Hlavinka (1931–2012) a Zdeněk Špaček (1922–1996).¹⁵³ Sochu vytvořili autoři tak, aby vzhledem připomínala otevřenou knihu, na mnoha místech jsou do ní vyryty nápisy a některé detaily naznačují papírové stránky. Název, uvedený Jakubem Ivánkem, kolidoval s odstavcem, věnovaným tomuto dílu v *Almanachu* k padesátému výročí školy.¹⁵⁴ Zde poskytl svědectví pedagog Vladimír Mach, který se prý s Čestmírem Hlavinkou setkal před, ale i po vzniku díla. Autor mu sdělil, že sochu pojmenoval jako *Zápisky vzdělanosti*.

29. Volná socha Čestmíra Hlavinky na pozemku gymnázia v Havířově, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

¹⁵³ Jakub Ivánek, *Stopy památek písemnictví*, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/11671?fbclid=IwAR2h6CCdPYIxHgHz2ohEq1yUx14iSe_04ct-K7xBf14L2uFXiQVlqmD_7ho, vyhledáno 7. 4. 2024. – K Čestmírovi Hlavince viz PH [Petr Holý], heslo Hlavinka, Čestmír, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 327. – Ke Zdeňku Špačkovi viz Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2006 XVI, Sh–Sr*, Ostrava 2006, s. 302. – MS [Martin Strakoš], heslo Špaček, Zdeněk, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy M–Ž*, Ostrava 2013, s. 410.

¹⁵⁴ Havlíková (pozn. 104), s. 127.

Podle Vladimíra Macha navštívil sochař školu v roce 1971 a ptal se, co by měl do kamene vytesat. Podle tohoto zdroje tedy socha vznikla až v sedmdesátých letech.¹⁵⁵ Jakub Ivánek při dataci sochy váhal, a odhadl její zhotovení do šedesátých let. Osazení proběhlo v roce 1978.¹⁵⁶ Jakub Ivánek dále uvádí: „dílo vzniklo bez účasti komise a bylo instalováno na základě dohody autora s projektantem a investorem, teprve následně byla podána objednávka na Dílo, které nicméně odmítlo realizované dílo kolaudovat, (...) přesto socha zůstala dodnes na svém místě.“¹⁵⁷

Co se sochařské výzdoby týče, dílo Čestmíra Hlavinky jakožto osamocený objekt v areálu nepoškodily pozdější přestavby. Kompozice zdobené fasády se však stejně jako architektonická kvalita budovy znehodnotila sekundárními úpravami. Zdejší odkaz umělců a architektů se vytratil, přestože se „hlavní“ nosiče uměleckých hodnot neodstranily.

30. Současný vestibul gymnázia v Havířově, vzniklý zasklením mezi piloty, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

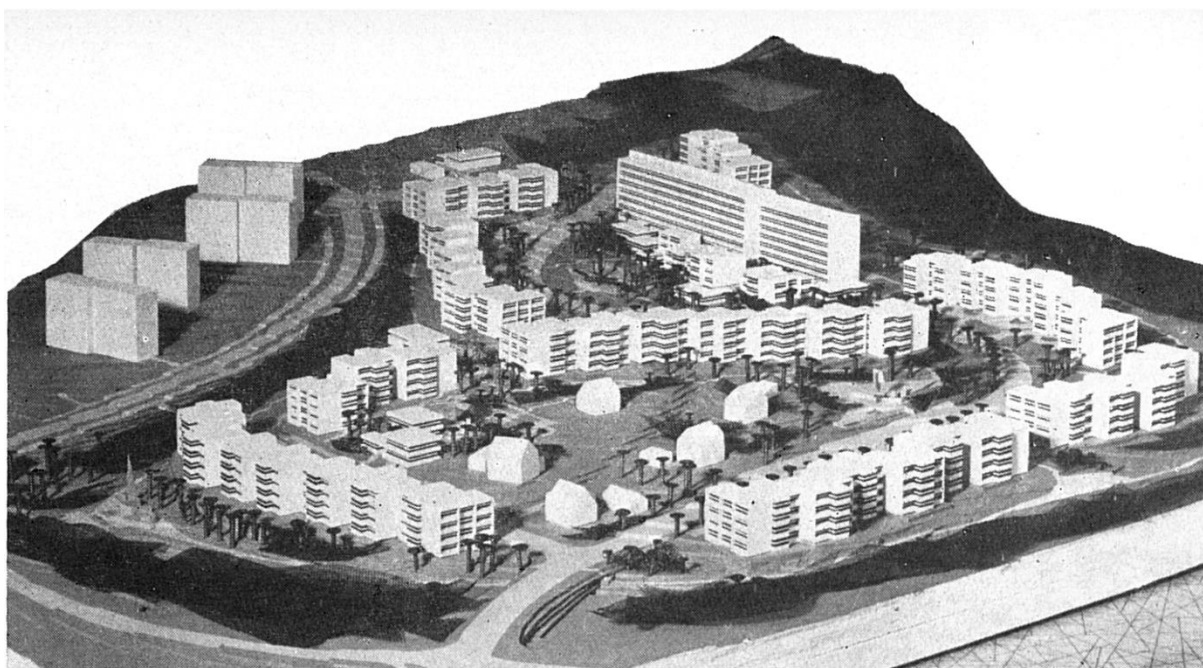
¹⁵⁵ Ibidem.

¹⁵⁶ Jakub Ivánek, Stopy památek písemnictví, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/11671?fbclid=IwAR2h6CCdPYIxHgHz2ohEq1yUx14iSe_04ct-K7xBfI4L2uFXiQVlqmD_7ho, vyhledáno 7. 4. 2024.

¹⁵⁷ Ibidem.

4. X. ETAPA MĚSTSKÉ VÝSTAVBY V HAVÍŘOVĚ

Pozornost práce se přesouvá k nedaleké X. etapě Havířova. Jedná se o okrajovou a nejmenší část tzv. městské čtvrti Havířov 2. V *Architektuře ČSR* specifikuje architekt Zdeněk Špaček, že tato čtvrť se dělí na tři části, z nichž nejmenší tzv. okrajový okrsek „O3,“ s celkovým počtem bytů činícím 864, ztělesňuje právě X. etapu města Havířova.¹⁵⁸

31. Model X. etapy Havířova, reprofoto: Hrejsemnou 1972 (pozn. 166), s. 286.

Kapitola o tomto okrsku představuje ukázkou architektovy urbanistické činnosti. Z několika takovýchto projektů, z části nerealizovaných, se tento dočkal nejen dokončení, ale také ocenění.¹⁵⁹ V *Kronice Stavoprojektu Ostrava* se setkáváme s označením tohoto díla jako nadprůměrného v celostátním měřítku.¹⁶⁰ Dále také narážíme na informaci, že se jedná o nejlepší realizaci obytného souboru v páté pětiletce v celé ČSSR.¹⁶¹ Architekt Zdeněk Špaček uznává kvality tohoto urbanistického projektu v rámci reflexe architektonického vývoje, viditelného při postupné dostavbě města Havířova. Podotýká, že se architekti v té době pokoušejí posunout od holotypů k členitějším a promyšlenějším

¹⁵⁸ Zdeněk Špaček, Nová výstavba města Havířova, *Architektura ČSR* XXXII, 1973, č. 7, s. 339.

¹⁵⁹ Příkladem dalšího urbanistického projektu Josefa Hrejsemnou je: Zastavovací studie západní části města Bílovec 2 z roku 1972, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 4/5, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/1//1, nefol.

¹⁶⁰ *Kronika Stavoprojektu Ostrava 1971–1974*, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, fond Stavoprojekt Ostrava, NAD: 684, s. 92–93.

¹⁶¹ Harášková (pozn. 112). – viz také Třeštík (pozn. 1), s. 88.

celkům, příjemnějším k bydlení.¹⁶² Mimoto najdeme X. etapu města Havířova několikrát zmíněnou v časopisu *Architektura ČSR*, i zde se nachází pozitivní reakce na tuto realizaci, například v článku Michala Hexnera a Jaroslava Nováka z roku 1988 popisují tito architekti X. etapu jako:

„(...) organicky pojatou zástavbu, kde uskakované sekce vytvářejí soustavu velkých polouzavřených prostorů. Touto strukturou je zprostředkován přechod do okolní krajiny (...).“¹⁶³

Přestože se v porovnání s ostatními pracemi Josefa Hrejsemnou tomuto projektu věnuje více odborných článků, nedochází v současnosti k žádnému dalšímu uznání kvalit či reflexím.¹⁶⁴ Etapa se tedy ztrácí v zástavbě Havířova, které se na rozdíl od centra, stavěného

v padesátých letech, nedostává mnoho mediální ani odborné pozornosti. A to navzdory tomu, že se tato etapa svým vzhledem velmi odlišuje od většiny městské zástavby Havířova.

Pro představení X. etapy opět využívá tato kapitola archivních zdrojů ze Státního okresního archivu v Karvině¹⁶⁵ a dále také několika článků v časopise *Architektura ČSR*.¹⁶⁶

32. Stylizovaný půdorys X. etapy Havířova, reprofoto: Hrejsemnou 1978 (pozn. 166), s. 76.

¹⁶² Špaček (pozn. 107), s. 23.

¹⁶³ Michal Hexner – Jaroslav Novák, Vybrané aspekty čtyřicetiletého vývoje prostorového utváření obytných souborů českých měst, *Architektura ČSR* XLVII, 1988, č. 2, s. 33.

¹⁶⁴ Například ani v jednom díle monografií *Paneláci* není věnována X. etapě žádná kapitola. – Skřivánková (pozn. 37). – Lucie Skřivánková et. al., *Paneláci 2, Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989*, Praha 2017.

¹⁶⁵ Obytný okrsek X. etapy výstavby Havířova 1965–1972, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 3/1, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//4, nefol. – Výstavba města Havířova, X. etapa 1965–1971, Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Karviná, pomůcka č. 139, karton 710, inv. č. 820, nefol.

¹⁶⁶ Josef Hrejsemnou et. al., SPŘ Havířov X. etapa, *Architektura ČSR* XXXI, 1972, č. 6, s. 286. – Špaček 1973 (pozn. 158), s. 337–342. – Josef Hrejsemnou, Havířov X. etapa, *Architektura ČSR* XXXVII, 1978, č. 2, s. 76–77.

4.1. PLÁNOVÁNÍ VÝSTAVBY X. ETAPY

S projektováním X. etapy se počítalo již v šedesátých letech. Její území bylo jasně vymezeno stávající zástavbou, hlavní komunikací, lesním porostem Bludovického kopce a areálem ubytovny dolu J. Fučík (později hotel Merkur). Kromě tohoto faktoru se první investiční úkoly s finální realizací neshodovali téměř v ničem. Nejstarší dokument, týkající se zástavby tohoto území, vznikl v únoru roku 1965. Jednalo se o návrh investičního úkolu, který počítal s výstavbou 439 bytů mezi lety 1967 a 1968.¹⁶⁷ Od tohoto prvního návrhu se postupem času plánovaný počet bytů dokonce zdvojnásobil a čas samotné výstavby taktéž. Josef Hrejsemnou jako hlavní projektant pracoval již na projektovém úkolu z roku 1968, počítajícím s celkovým počtem bytů 672. Jednalo se o rozšíření zmíněného návrhu z roku 1965, jehož realizace neproběhla z důvodu nedostatku zajištěných zdrojů.¹⁶⁸

Přestože se už v tomto projektu nacházelo více podobností s finální formou, stále se nejednalo o konečnou fázi projektové dokumentace. Ta se pravděpodobně zachovala v nezpracovaném fondu Stavoprojektu Ostrava.¹⁶⁹ Upustilo se například od dvou výškových budov o dvaceti dvou a šestnácti podlažích. Kromě toho Josef Hrejsemnou zamýšlel použít čtyřpodlažní terasové domy, jejichž podobu zachytil na nákresu dochovaném v jeho archivní pozůstalosti.¹⁷⁰ Myšlenka vysoké a nízkopodlažní zástavby zůstala zachována i ve finálním provedení, forma se však pozměnila v obou případech. Bez úpravy zůstaly plány na asanaci předchozí zástavby. Jednalo se o devět rodinných domů, z nichž asanaci podlehly čtyři, zbytek ponechali architekti stát v prostoru, otevřeném díky volnému rozložení nové nízkopodlažní zástavby.¹⁷¹

Od počátku se počítalo s minimální občanskou vybaveností této městské čtvrti. Jakožto malá a okrajová část města nevyžadovala výstavbu žádné větší školy nebo obchodního centra. Ty se nacházely v okolních etapách. Proto se zde vybudovala pouze školka pro devadesát dětí.¹⁷² Tato školka však po několika letech změnila funkci na základní

¹⁶⁷ Výstavba města Havířova, X. etapa 1965–1971, Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Karviná, pomůcka č. 139, karton 710, inv. č. 820, nefol.

¹⁶⁸ Ibidem.

¹⁶⁹ Fond Stavoprojekt Ostrava, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, NAD: 684.

¹⁷⁰ Obytný okrsek X. etapy výstavby Havířova 1965–1972, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 3/1, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//4, nefol.

¹⁷¹ Výstavba města Havířova, X. etapa 1965–1971, Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Karviná, pomůcka č. 139, karton 710, inv. č. 820, nefol.

¹⁷² Ibidem.

uměleckou školu. V důsledku postupného stárnutí havířovského obyvatelstva se poptávka po místech ve školkách i základních školách výrazně snížila.

Finální realizace X. etapy, pod kterou jsou kromě hlavního projektanta Josefa Hrejsemnou podepsáni ještě architekti Zdeněk Špaček, Jiří Petrusiak (1930) a A. Balon, vznikla mezi lety 1970 a 1975.¹⁷³

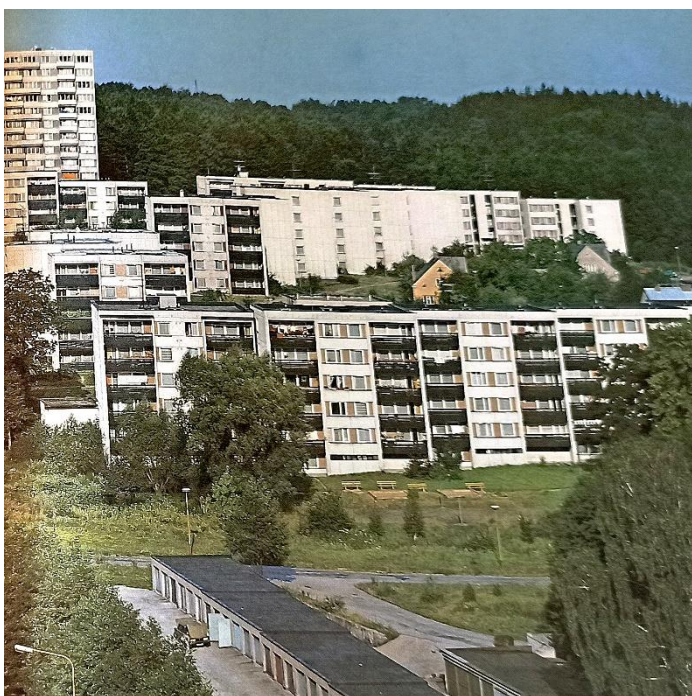
33. Pohled z ulice Jurije Gagarina na výškovou dominantu X. etapy skrze blok nízkopodlažní zástavby 322, foceno z jihozápadu. foto: Tereza Bílková, 11. 4. 2024.

4.2. POPIS X. ETAPY

Pozemky, na kterých měla být etapa vystavěna, původně zabíralo několik málo rodinných domů a především zemědělská půda. Ta při stavbě musela podlehnout větším terénním úpravám.¹⁷⁴ Jak již bylo zmíněno, prostor vyhrazený pro X. etapu měl jasné hranice, tvořené ze severozápadu ulicí Okrajová, ze západu ulicí Rodinná. Z jihu přiléhalo k X. etapě území tehdy vyhrazené pro stavbu rodinných domů, dnes již zaplněno tímto typem zástavby. Mezi desátou etapou a rodinnou zástavbou pak protékal místní potok, který hranici jasně vymezil a kolem něj se pak rozrůstal lesní masív Bludovického kopce, obklopující území X. etapy z východní strany. S tímto lesem sousedila i ubytovna dolu Fučík, dnes pro obyvatele Havířova známá jako bývalý hotel Merkur.

¹⁷³ Špaček (pozn. 158), s. 339. – K Jiřímu Petrusiakovi viz Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2003 XI, Pau–Pop*, Ostrava 2003, s. 164.

¹⁷⁴ Hrejsemnou 1978 (pozn. 166), s. 77.

34. Částečný západní pohled na X. etapu Havířova před/v roce 1985, reprofoto: Harášková 1985 (pozn. 112), nepag.

Tento severní soused X. etapy ovlivnil projekt Josefa Hrejsemnou i architektonicky.¹⁷⁵ Jednalo se totiž o budovy o deseti podlažích, na které potřeboval architekt navázat, aby se etapa stala přirozenou součástí tohoto sousedství. Proto v projektu od počátku počítal s výškovou dominantou, jak popisovala předchozí podkapitola. Pro vysokopodlažní část etapy zvolili architekti konstrukční soustavu TO6B-BTS.¹⁷⁶ Výška těchto dvou budov se nakonec ustálila na podobné úrovni jako sousedící

ubytovna, a to na desíti a dvanácti podlažích. Dominantu obklopila nižší zástavba, charakteristická pro zbytek X. etapy. Pro tyto budovy využil Josef Hrejsemnou technologii příčného systému BP-70-OS, jehož autorem byl architekt Jiří Petrusiak.¹⁷⁷

Rozložení řad čtyřpodlažních domů ovlivnil hlavně svahovitý charakter terénu, viz obr. [31]. Ten určil i způsob vedení esovité komunikace, tedy ulice Jurije Gagarina, kolem které se X. etapa soustřeďuje. Hrejsemnou do uvolněné zástavby organicky začlenil novou školkou a vytvořil také volný prostor pro několik málo starších domů, které unikly asanaci. Nestísnil tyto původní pozemky mezi novou zástavbu, ale ponechal zde příjemné prostranství, otevírající se do několika stran, viz obr. [32]. Z celého území se obyvatelům zpřístupnilo několik cest do vedlejšího lesoparku, a tak tato část města opravdu vytvořila přechodovou zónu k přírodě, jak to popsali architekti Michal Hexner a Jaroslav Novák v časopise *Architektura ČSR*.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Ibidem, s. 76.

¹⁷⁶ Ibidem, s. 77.

¹⁷⁷ Ibidem.

¹⁷⁸ Hexner – Novák (pozn. 163), s. 33.

Etapu architekti zkoncipovali jako jasně vymezené území, ze všech stran obklopené stromovím, dnes zabraňujícím pohledu na čtvrť v celku. Vznikl tak dojem soukromého sousedství, odděleného od zbytku města. Meandrovité vlnění bloků ozvláštnilo jinak jednoduché fasády, které díky pravidelnému rytmu přesunutých rizalitů vyzněly velmi členitě a doplnily tak organický dojem celé etapy. Předností vnitřního rozložení bytů v této nižší zástavbě se stalo umístění kuchyní do středu dispozic. Tím architekti zaručili využití prosvětlených místností obytnými pokoji. Díky promyšlenému situování jednotlivých bloků se alespoň jedna fasádní fronta vždy nasměrovala do klidové zóny, například do lesního masívu Bludovického kopce. Tím se z X. etapy stalo příjemné místo pro bydlení.

35. Blok 320, ukázka fasádní fronty, orientované do klidné zóny, pohled z jihovýchodu, foto: Tereza Bílková, 11. 4. 2024.

Ani při práci na této realizaci se Josef Hrejsemnou nevyhnul spolupráci s dalšími umělci. Stejně jako v projektech železničního nádraží v Havířově nebo zdejšího zimního stadionu zde využil talentu sochaře Václava Uruby. Ten poskytl pro výzdobu při ulici Jurije Gagarina železobetonovou sochu *Kosmonauta* na vysokém sloupu. Osud této sochy zpečetil rok 2012, kdy město rozhodlo o jejím odstranění společně s dalším Urubovým dílem *Směrník*. Na rozdíl od *Směrníku*, umístěného původně před železniční stanicí, se sochu *Kosmonauta*

nepodařilo zachránit.¹⁷⁹ Dílo tohoto sochaře se tímto způsobem z většiny poztrácelo nejen z Havířova, ale i z nedaleké Ostravy, kde nejčastěji působil. Na tuto skutečnost poukázal historik Jakub Ivánek.¹⁸⁰

Kromě této ztráty umělecké výzdoby došlo od dob výstavby ještě k jednomu poškození hodnot X. etapy, spočívajícím ve změně barevnosti fasád. To poškodilo jednotnou vizáž čtvrti, jelikož pro každý z bloků byla zvolena odlišná barevná škála. Původně si Josef Hrejsemnou vážil právě barevné střídmosti, ve které etapu zrealizoval.¹⁸¹ Došlo tedy opět k částečnému poškození architekta záměru. V tomto případě se nejednalo o výrazné demolice či dostavby a hlavní přednosti tohoto urbanistického celku zůstaly viditelné dodnes.

36. Ulice Aloise Jiráska a blok 318, pohled z jihu, foto: Tereza Bílková 11. 4. 2024.

¹⁷⁹ Ivánek (pozn. 91).

¹⁸⁰ Ibidem, s. 23–27.

¹⁸¹ Hrejsemnou 1978 (pozn. 166), s. 77. – Srovnej obr. [33] a [34].

Závěr

Můžeme tvrdit, že hesla Josefa Hrejsemnou najdeme v množství souhrnné literatury a tímto způsobem na něj nebude zapomenuto. Avšak jak shrnuji v první kapitole, existují stále záležitosti, které by bylo možné vyjasnit. Žádné z hesel neprobírá architektův přínos do oboru. Nabádám tímto další historiky o pozornost vůči jeho konkrétním stavbám, aby tyto kvality objevili. Studium probíraných realizací do této bakalářské práce promítlo zlomek architekta talentu, který zatím odborná literatura nepopsala.

Každému ze tří zahrnutých projektů v této bakalářské práci jsem věnovala dosud nejrozsáhlejší text, zahrnující kromě jejich historie a formálního popisu také porovnání se současným stavem, čímž jsem vytyčila ztracené hodnoty těchto staveb. U každé z těchto realizací jsem pomocí archivních pramenů upřesnila dataci jejich vzniku, ve dřívější literatuře vždy mírně posunutou.

Především v případě železničního a autobusového nádraží v Čadci považuji svůj přínos za důležitý. Shrnula jsem v jeho případě jak novinové články, tak i archivní prameny a sestavila text, jaký měl v ideálním případě k této budově vzniknout již mnohem dříve. V rámci této bakalářské práce se jedná o nejpůsobivější stavbu, jejíž budoucnost snad pozitivně ovlivní právě historici umění a architektury.

Od kapitoly o gymnáziu v Havířově neočekávám, že dá záminku pro další bádání. Její účel v této práci vnímám jako varování před nešetrným zacházením s podobnými stavbami. Porovnání historických fotografií společně s rozhovory s pedagogickým sborem pomohly vykreslit, jak se tato stavba za léta vzdálila své původní formě. To odráží způsob, jakým dnes nahlíží široká veřejnost na architekturu z probíraného období: bez respektu.

V poslední kapitole opět shromažďuji dosud nevyužité archivní zdroje, tentokrát společně se články z *Architektury ČSR* a poskytují čtenáři dosud nejrozsáhlejší text o tomto celku s nadějí, že bude jednou zahrnut do širších publikací, věnujících se podobným sídlištním celkům z tohoto období.

Zájem široké veřejnosti o architekturu probíraného období roste v posledních letech jen velmi pomalu, a to pouze v některých výjimečných případech. Ani očividná jedinečnost architektury mnohdy nezajišťuje stavbám jakoukoliv ochranu. V případech méně výrazných staveb lze pak hovořit o naprostém nezájmu o zachování původní estetiky. To přitom neznamená, že pozdější zásahy vedou ke zkrášlení architektury. Tato bakalářská

práce zde prezentuje přednosti tvorby Josefa Hrejsemnou, spočívající v promyšleném souznění funkce a estetiky. I s malými prostředky se pokoušel vložit do svých staveb něco navíc. Pečoval o veřejný prostor, o jeho přívětivost v každodenním životě. Stavěl na detailech a na šetrném zacházení s prostorem.

U každého z uvedených děl však dochází k určité ignoraci v pozdějších letech. Takto zaniká nejen odkaz talentovaného člověka, ale mizí především onen cit, vložený do prostoru kolem nás. Nepřicházíme tím o významné památky, nýbrž o prostředí, ve kterém sami žijeme. Záleží na detailech, seskupujících se postupem času do nevzhledných či nefunkčních celků, obklopujících ztracené jádro architektury.

Toto hledisko by bylo možné aplikovat na většinu děl Josefa Hrejsemnou. Pro studium odkazu tohoto architekta se neobejdeme bez zkoumání archiválií a historických fotografií. Pouze tak lze pochopit, v čem spočíval jeho talent. Například ze současného stavu jeho nejvýznamnějšího díla bychom dnes těžko pochopili, v čem se skrývala architektova největší síla. Hovořím o železničním nádraží v Havířově, nedávno transformovaném na sportovní halu. Tato konkrétní realizace nebyla do této bakalářské práce započítána z důvodu dostatečného zpracování v odborné literatuře. Pokud se ale bavíme o nedávných zásazích, a opět zde použijeme známé hledisko, výsledek je jasný. Odebráním původní funkce se nenávratně poškodil záměr architekta, který ji pokládal jako základní kámen svých projektů.

Výsledkem tohoto textu se tedy stává jakési upozornění. Architekta Josefa Hrejsemnou nelze pochopit pouhým pohlédnutím na jeho realizace. Přestože se jedná o téměř současnou osobnost, jeho pravé umění zůstalo uchováno pouze v minulosti. Lze polemizovat, zda se přístup k architektuře druhé poloviny dvacátého století změnil dostatečně rychle a brzy, aby alespoň některé budovy reprezentovaly tuto architektonickou vrstvu čistě a nezabarveně.

Prameny a literatura

LITERATURA

Miloš Bartoň et al., *40 let architektury v severomoravském kraji v práci členů Svazu českých architektů*, Praha 1985.

Richard Biegel, Nejmladší památky, *Dějiny a současnost XL*, 2018, č. 1, s. 32.

Rostislav Švácha, Architektura 1958–1970, in: Polana Bregantová et al., *Dějiny českého výtvarného umění VI/1*, Praha 2007, s. 31–70.

Josef Danda, *Naše železniční nádraží*, Praha 1988.

Radim Dejmal, Čtvrtstoletí města Havířova, *Architektura ČSR XL*, 1981, č. 2, s. 69–73.

Milada Frolcová, *Slovník žáků a absolventů Zlínské školy umění a Střední uměleckoprůmyslové školy ve Zlíně a Uherském Hradišti /1939–2003/*, Uherské Hradiště 2003.

Marcela Gavendová, Skleněná mozaika Vladimíra Kopeckého ve výpravní hale havířovského nádraží, in: Martin Strakoš (ed.), *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě 2014*, Ostrava 2014, s. 101–106.

Rudolf Gerát, *Čadca v premenách čias*, Čadca 2010.

Andělín Grobelný et. al., *Okres Karviná*, Ostrava 1984.

Gymnázium Havířov, ul. Rudé armády 1956–1986, *Jubilejní zpravodaj SRPŠ k 30. výročí gymnázia*, Havířov 1986.

Jakub Ivánek, Směrník v Havířově, Václav Uruba a mizející sochy, *Krásná Ostrava I*, 2014, s. 17–21.

Daniela Kramelová – Vanda Skálová (edd.), *Bruselský sen, Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let.*, Praha 2008.

PH [Pavel Halík], heslo Kroha Jiří, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění A–M*, Praha 1995, s. 409.

Ludmila Harášková et. al., *Havířov*, Havířov 1985, nepag.

Havlíková et. al., *Almanach k výročí založení školy, 50 let gymnázia studentská v Havířově 1956–2006*, Havířov 2006.

Michal Hexner – Jaroslav Novák, Vybrané aspekty čtyřicetiletého vývoje prostorového utváření obytných souborů českých měst, *Architektura ČSR XLVII*, 1988, č. 2, s. 26–47.

PH [Petr Holý], heslo Hlavinka, Čestmír, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 327.

PH [Petr Holý], heslo Oslava, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy M–Ž*, Ostrava 2013, s. 146.

[PH – JI] Petr Holý – Jakub Ivánek, heslo Fajkus, Jaromír, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 245–246.

PH – MŠť – JI [Petr Holý – Marie Šťastná – Jakub Ivánek], heslo Rybička Miroslav, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy M–Ž*, Ostrava 2013, s. 288–289.

Josef Hrejsemnou et. al., SPŘ Havířov X. etapa, *Architektura ČSR XXXI*, 1972, č. 6, s. 286.

Josef Hrejsemnou, Havířov X. etapa, *Architektura ČSR XXXVII*, 1978, č. 2, s. 76–77.

Antónia Hudecová, Čadca po 2. svetovej vojne, in: Rudolf Gerát – Mária Ščuryová – Jaroslav Velička, *Čadca*, Čadca 2005, s. 187–188.

TK [Tatána Kučerová], heslo Rybička Miroslav, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, dodatky*, Praha 2006, s. 661.

PKF [Pavel Kufa], heslo Hrejsemnou, Josef, in: Lumír Dokoupil et. al., *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*, Ostrava 2022, s. 79–80, č. kat. 6.

Zdeněk Lukeš (ed.), *Josef Gočár*, Praha 2010.

Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2003 XI*, Pau–Pop, Ostrava 2003.

Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2003 XII*, Por–Rj, Ostrava 2003.

Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2004 XIII*, Ro–Se, Ostrava 2004.

Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2006 XVI*, Sh–Sr, Ostrava 2006.

Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1998 II*, D–G, Ostrava 1998.

Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1999 III*, H, Ostrava 1999.

Zbyšek Malý (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2000 V*, Ka–Kom, Ostrava 2000.

Malý slovník slovenských výtvarných umelcov I, A–K, Bratislava 1988.

Ivana Ostránská – Bohdana Orlová – Rudolf Gerát, *Vzpomínky zmizelé v čase – Historická paměť měst Valašské Meziříčí a Čadca ve starých fotografiích*, Valašské Meziříčí 2014.

Ladislav Paštrnák, Kapitoly z obdobia po 2. svetovej vojne do nežnej revolúcie, in: Maria Ščuryová – Katarína Šulganová – Ľubica Podoláková (edd.), *Čadca, monografia mesta*, Čadca 2022, s. 241.

Libuše Poliačiková, *Osobnosti Havířova a Horní Suché*, Havířov 2010.

Алекса́ндр Миха́йлович Про́хоров (ed.), *Большая советская энциклопедия XXVII*, Москва 1977. (Překlad: Alexandr Michalovič Prochorov (ed.), *Velká sovětská encyklopedie XXVII*, Moskva 1977.)

DR [Dušan Riedl], heslo Gahura, František Lydie, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění A–M*, Praha 1995, s. 197.

Lucie Skřivánková et. al., *Paneláci 2, Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989*, Praha 2017.

MSŠ [Martin Strakoš], heslo Hrejsemnou, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, dodatky*, Praha 2006, s. 302.

MS [Martin Strakoš], heslo Architektura 20. století, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 82–87.

MS [Martin Strakoš], heslo Hrejsemnou, Josef, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy A–L*, Ostrava 2013, s. 363.

MS [Martin Strakoš], heslo Špaček, Zdeněk, in: Jakub Ivánek – Zdeněk Smolka (edd.), *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy M–Ž*, Ostrava 2013, s. 410.

Martin Strakoš, *Po sorele brusel, kov, sklo, struktury a beton*, Ostrava 2014.

Martin Strakoš, Havířov a jeho železniční nádraží, poznámky k architektuře výpravní budovy a k ochraně staveb pozdního modernismu, in: idem (ed.), *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě*, Ostrava 2014, s. 80–100.

Martin Strakoš, Architektura železničních nádraží druhé poloviny 20. století, jejich umělecká výzdoba a památková péče, *Zprávy památkové péče* LXXV, 2015, č. 5, s. 433–444.

Martin Strakoš, Havířov Podlesí, in: Lucie Skřivánková et. al., *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích, Kritický katalog v cyklu výstav Příběh paneláku*, Praha 2016, s. 262–269.

Martin Strakoš, Co s nádražím Ostrava-Vítkovice?, *Dějiny a Současnost* XL, 2018, č. 4, s. 24–25.

Zbyšek Stýblo, *Nauka o stavbách, Školské stavby*, Praha 2010.

Jan Šimek, *Historie školních budov, od tereziánských reforem po současnost*, Praha 2016.

Michal Šlachta, *Oslava: občasník pro výtvarné umění*, Ostrava 1991.

Zdeněk Špaček, Nová výstavba města Havířova, *Architektura ČSR* XXXII, 1973, č. 7, s. 337–342.

Zdeněk Špaček et. al., *Havířov, socialistické město*, Ostrava 1974.

Stanislav Talaš – Vojtěch Vilhan, Slovenská koliba, *Projekt, časopis svazu slovenských architektov* IX, 1967, č. 7, s. 167–169.

Michael Třeštík, heslo Hrejsemnou Josef, in: idem, *Kdo je kdo, Architektura*, Praha 2000, s. 88–89.

Valová – Lipner – Rezlerová (edd.), *40 let gymnázia na Studentské ulici v Havířově 1956/1996*, Havířov 1996.

NOVINOVÉ ČLÁNKY

J. Borák [Jaroslav Borák], Otvorili novú železničnú stanicu, *Kysuce XVI*, 23. 11. 1972, č. 49, s. 1.

Miroslav Golis, Nová železničná stanica Čadca 5, *Kysuce: Nezáviský týždenník Kysučanov XIX*, 6. 5. 2009, č. 18, s. 4.

Miroslav Golis, Nová železničná stanica Čadca 6, *Kysuce: Nezáviský týždenník Kysučanov XIX*, 13. 5. 2009, č. 19, s. 4.

Miroslav Golis, Stará železničná stanica Čadca, *Kysuce: Nezáviský týždenník Kysučanov XV*, 19. 10. 2005, č. 42, s. 1.

IH [Iveta Hažíková], Stanicu v Čadci plánujú zrekonštruovať, *My, Kysucké noviny XIX*, 8. 5. 2018, č. 17, s. 2.

(B. Km), Za 12 hodín 3 bytové jednotky, *Karvinské noviny VIII*, 7. 10. 1959, č. 39, s. 1.

Ing. Kubina, Ku dňu modrej armády, *Kysuce XVI*, 28. 9. 1972, č. 39, s. 1–3.

Lucia Laurenčíková, Stanica v Čadci roky chátrá, projekt je na stole, nie sú peniaze, *My, nezávislé noviny pre vašu obec, mesto a región III*, 21. 2. 2023, č. 26, s. 2.

(nka), Rastúce mesto Čadca, *Rolnícké noviny XXV*, 16. 12. 1970, č. 297, s. 7.

Nový rok v ateliéru, *Svobodné slovo XXVII*, 3. 1. 1971, č. 1, s. 1.

Okres Čadca vo výstavbe, *Smer magazín XXII*, 9. 10. 1970, č. 239, s. 2.

Josef Pintér, Gymnázium na ulici studentská, *Havířovský deník*, 20. 8. 2005, č. 195, str. 5.

ARCHIVNÍ ZDROJE

18. tř. SVVŠ – Havířov IX. C et.; Severní pohled na pavilon vedení gymnázia v Havířově, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 2/3, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//3.

Adaptacia výpravne žel. stanice Čadca, Štátný okresný archív v Čadci, fond MsNV v Čadci, karton 169, č. 326/57.

Čadca – aut. nád. ČSAD, zastavovacia štúdia, Štátný okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor výstavby, karton 204, č. 151/69.

Čadca aut. st., PÚ schvaľovací protokol, Štátný okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 48, č. 151/72.

osamělá osamněla

Čadca – nová železničná stanica, Štátný okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 31, č. 382/67.

Exteriér gymnázia v Havířově v roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/6, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//6.

Fond Dílo, podnik Českého fondu výtvarných umění – oblastní středisko Ostrava, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, NAD: 878.

Fond Stavoprojekt Ostrava, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, NAD: 684.

Kronika Stavoprojektu Ostrava 1961–1970 a 1971–1974, Digitální archiv Zemského archivu v Opavě, fond Stavoprojekt Ostrava, NAD: 684.

Pavel Kufa, *Hrejsemnou Josef, akad. arch. 1935–1998*, Karviná 2019, nepublikováno, uloženo ve Státním okresním archivu Karviná, pomůcka č. 229, inv. č. CZ227203010//1382//1, úvod k fondu.

Obytný okrsek X. etapy výstavby Havířova 1965–1972, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 3/1, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//4.

Odznak za rozvoj města ze 7. 11. 1985, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 1/19, inv. č. CZ227203010//1382//1/1/4/2//1.

Osvědčení k výkonu profese architekta, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, karton 1/17, inv. č. CZ227203010//1382//1/1/4/1//1.

Pohled a perspektiva školní budovy – pravděpodobně gymnázium v Havířově, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/4, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//4.

Rozrod s vyobrazením rodiny z roku 1997, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, karton 1/27, inv. č. CZ227203010//1382//1/4/1//1.

Slavnostné odovzdanie nové žst. v Čadci, Štátný okresný archív v Čadci, fond ONV Čadca – odbor dopravy, karton 50, č. 282/72.

Soutěžní projekt katolického kostela a farní budovy v Těrlicku z roku 1991, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 5/2, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//17.

Studie gymnastické haly v Havířově z roku 1987–1988, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 4/3, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//14.

Studie na rozšíření autobusového a železničního nádraží v Čadci, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 2/13, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//31.

Výstavba města Havířova, X. etapa 1965–1971, Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Karviná, pomůcka č. 139, karton 710, inv. č. 820.

Základní devítiletá škola v Kunčicích pod Ondřejníkem, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/9, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//9.

Zastavovací studie západní části města Bílovec 2 z roku 1972, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 4/5, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/1//1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Sochař Emil Fulka, *Vetřelci a volavky*, <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochari/emil-fulka>, vyhledáno 10. 4. 2024.

Josef Gabzdyl, Místo demolice sport. Havířov proměnil odbavovací halu na centrum Fénix, *Idnes.cz*, https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/fenix-vypravna-budova--nadrazi-havirov-sprava-já-zeleznice.A220919_683778_ostrava-zpravy_jog, vyhledáno 22. 5. 2023.

Jakub Ivánek, Stopy památek písemnictví, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/11671?fbclid=IwAR2h6CCdPYIxDgHz2ohEq1yUx14iSe_04ct-K7xBf4L2uFXiQVlqmD_7ho, vyhledáno 7. 4. 2024.

Jakub Ivánek, Zvěrokruh a sluneční hodiny, *Sochy a města*, https://sochyamesta.cz/zaznam/19577?fbclid=IwAR3bJWd3_Imq40hAEIGVrwq58EwRMwIIIXOn-eL_yUH6hqKHJdQSoe07Dm4, vyhledáno 7. 4. 2024.

Letecké měřické snímky 1966, *ags.cuzk.cz*, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966.OSTR34.14833&extent=-458778.47302197706,-1109507.7616651389,-458167.8994208215,-1109220.19056284&link=ext>, vyhledáno 16. 3. 2024.

Letecké měřické snímky 1969, *ags.cuzk.cz*, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1969.OSTR34.01602&extent=-458593.4434351048,-1109399.031262357,-458175.3907696224,-1109209.8733180144&link=ext>, vyhledáno 16. 3. 2024.

Letecké měřické snímky 1971, *ags.cuzk.cz*, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1971.OSTR34.14040&bz=-458444.24,-1109314.89>, vyhledáno 16. 3. 2024.

Letecké měřické snímky 1975, *ags.cuzk.cz*, <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1975.OSTR35.30154&bz=-458444.24,-1109314.89>, vyhledáno 16. 3. 2024.

Barbora Urbanovská, Zemřel akademický sochař Miroslav Rybička, *VŠB Technická univerzita Ostrava*, <https://www.vsb.cz/cs/detail-novinky?reportId=41681>, vyhledáno 4. 2. 2024.

Ziggurat, Igor Ivanovich Fomin, *Architectuul*, <https://architectuul.com/architect/igor-ivanovich-fomin>, vyhledáno 3. 2. 2024.

ROZHOVORY

Rozhovor s ředitelkou gymnázia Hanou Čížovou, vedla Tereza Bílková v Havířově 1. 3. 2024.

Rozhovor s dlouholetým správcem budov gymnázia Petrem Pszolkou, pedagogy Borisem Hruběšem a Radmilou Kolichovou, vedla Tereza Bílková v Havířově 1. 3. 2024.

Seznam vyobrazení

1. Mapa České a Slovenské republiky s vyznačením města Čadca, Archiv Zeměměřický úřad, <https://ags.cuzk.cz/archiv/>, 2024.
2. Fotografie rozestavěného železničního nádraží Čadca, pohled z jihu, foto: Kysucké muzeum 1971.
3. Stavba železničního nádraží Čadca, pohled z jihu, foto: Kysucké muzeum, 1971/1972.
4. Detail signatury z mozaiky, zdobící exteriér autobusového nádraží Čadca, skleněná mozaika, 1980, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
5. Železniční nádraží Čadca, 1972, pohled ze severu, foto: Kysucké muzeum, 1973/1974.
6. Železniční nádraží Čadca v současnosti, 1972, pohled ze severu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
7. Železniční nádraží Čadca v současnosti, 1972, pohled ze severu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
8. Výpravní hala železničního nádraží Čadca, 1972, pohled z jihu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
9. Železniční nádraží Čadca, 1972, pohled z východu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
10. Železniční nádraží Čadca, 1972, pohled ze severu z druhého nástupiště, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
11. Západní betonový reliéf Miroslava Rybičky a průchod k nástupišťům, 1972, beton, pohled z jihu, Čadca, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
12. Detail sekundárních zásahů na západním betonovém reliéfu Miroslava Rybičky, 1972, beton, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
13. Interiér nádražní haly Čadca, 1972, pohled ze severního rohu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
14. Severovýchodní fasáda nádražní haly v Čadci, 1972, focena z interiéru společně s rušivými prvky, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.

15. Detail podlahy nádražní haly v Čadci, 1972, mramor, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
16. Autobusové nádraží Čadca, 1981, pohled ze severu, foto: Tereza Bílková, 25. 2. 2024.
17. Mapa České s vyznačením města Havířova, Archiv Zeměměřický úřad, <https://ags.cuzk.cz/archiv/>, 2024.
18. Gymnázium na ulici Studentská v Havířově, 1969, pohled ze severozápadu, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
19. Barevné řešení severní fasády gymnázia, 1966, výřez archiválie: 18. tř. SVVŠ – Havířov IX. C et.; Severní pohled na pavilon vedení gymnázia v Havířově, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 2/3, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/1//3, nefol.
20. Západní fasáda severního křídla gymnázia v Havířově, 1969, foceno ze západu, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
21. Interiér hlavního schodiště gymnázia v Havířově, 1969, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
22. Interiér jižního schodiště gymnázia v Havířově, 1969, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
23. Gymnázium na ulici Studentská v Havířově, pravděpodobně po roce 1973, pohled ze západu, Exteriér gymnázia v Havířově v roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/6, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//6, nefol.
24. Severozápadní kout školního dvora gymnázia v Havířově po roce 1969, Exteriér gymnázia v Havířově v roce 1969, Státní okresní archiv Karviná, fond Josef Hrejsemnou, akad. arch., pomůcka č. 229, fascikl 8/6, inv. č. CZ227203010//1382//1/3/3/2//6, nefol.
25. Severozápadní kout školního dvora gymnázia v Havířově, 1969, pohled z jihovýchodu, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
26. Zákoutí u ředitelny v přízemním podlaží gymnázia v Havířově, vzniklé přestavbami interiéru, 1969, pohled z vestibulu (západu), foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
27. Detail panelu znamení lva na fasádě gymnázia v Havířově od Miroslava Rybičky a Jaromíra Fajkuse, 1972, beton, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
28. Hodiny na fasádě gymnázia v Havířově od Miroslava Rybičky a Jaromíra Fajkuse, 1972, beton a další materiály, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.

29. Volná socha Čestmíra Hlavinky na pozemku gymnázia v Havířově, 1978, beton, 85 × 135 × 50 cm, pohled z jihozápadu, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
30. Současný vestibul gymnázia v Havířově, vzniklý zasklením mezi piloty, 1969, focen z východu, foto: Tereza Bílková, 1. 3. 2024.
31. Model X. etapy Havířova, reprofoto: Josef Hrejsemnou et. al., SPŘ Havířov X. etapa, *Architektura ČSR XXXI*, 1972, č. 6, s. 286.
32. Stylizovaný půdorys X. etapy Havířova, reprofoto: Josef Hrejsemnou, Havířov X. etapa, *Architektura ČSR XXXVII*, 1978, č. 2, s. 76.
33. Pohled z ulice Jurije Gagarina na výškovou dominantu X. etapy skrze blok nízkopodlažní zástavby 322, 1975, foceno z jihozápadu, foto: Tereza Bílková, 11. 4. 2024.
34. Částečný západní pohled na X. etapu Havířova před/v roce 1985, reprofoto: Ludmila Harášková et. al., *Havířov*, Havířov 1985, nepag.
35. Havířov, X. etapa, Blok 320, ukázka fasádní fronty, orientované do klidné zóny, 1975, pohled z jihovýchodu, foto: Tereza Bílková, 11. 4. 2024.
36. Ulice Aloise Jiráska a blok 318 v Havířově, 1975, pohled z jihu, foto: Tereza Bílková 11. 4. 2024.

Anotace

Jméno a příjmení:	Tereza Bílková
Instituce:	Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Katedra dějin umění
Obor:	Teorie a dějiny výtvarných umění
Vedoucí práce:	Mgr. Martina Hrabová, Ph.D., doc. PhDr. Martin Horáček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024
Název práce:	Josef Hrejsemnou: architekt a jeho dílo v současnosti
Název práce v angličtině:	Josef Hrejsemnou: architect and his work in the present moment
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje architektovi Josefovi Hrejsemnou (1928-2010) a jeho vybraným projektům. Za pomoci pramenů z jeho archivní pozůstalosti text poskytuje portrét umělce a ukázkou jeho díla s cílem překonat dosavadní zpracování tohoto architekta v odborné literatuře. K realizacím poskytuje text jejich historii a hodnotí kvality architektury. Práce zahrnuje posouzení původního a současného stavu a z toho vyvozuje vztah veřejnosti k probírané architektonické vrstvě. Pomocí dohledatelných novinových či odborných článků mapuje práce přijetí staveb po jejich vzniku, to staví do kontrastu se současným pohledem. Text okrajově poskytuje čtenáři prostor pro úvahu na poli památkové péče.

Anotace práce v angličtině: The bachelor's thesis explores the life and work of architect Josef Hrejsemnou (1928–2010) through a detailed examination of selected projects from his extensive archival legacy. By providing a comprehensive picture of Hrejsemnou and showcasing a sample of his work, this thesis aims to enrich the existing body of literature on this notable architect. It delves into the history of his projects, evaluates their architectural significance, and compares their original and current states, thereby highlighting the public's evolving relationship with these architectural landmarks. Additionally, it utilizes archival newspaper and academic articles to document the reception of Hrejsemnou's buildings at the time of their creation, comparing this with contemporary perspectives. The thesis also invites readers to reflect on issues related to cultural heritage preservation.	
Klíčová slova:	Josef Hrejsemnou, architektura druhé poloviny 20. století, Havířov, gymnázium, urbanismus, nádraží Čadca
Počet stran:	69
Počet znaků včetně mezer:	95 566
Počet příloh:	36
Počet titulů bibliografie a pramenů:	103
jazyk bakalářské práce:	Čeština